

A Mazsihisz segíteni kíván kárpátaljai hittestvéreinknek

A kelet-ukrajnai háború miatt drasztikusan romlottak az ottani magyar ajkú zsidó közösség életkörülményei, annak tagjai önhibájukon kívül kerültek nehéz helyzetbe – mondta *Heisler András*, a Mazsihisz elnöke Debrecen és határon túli testvérhitközségei 16. nemzetközi tanácskozásának megnyitóján.

án, Lengyelországon, Csehországon, Szlovákián, Románián, Horvátországon, Szerbián vagy Szlovénián keresztül egészen Macedóniáig a zsidó közösségek létszáma általában öt-ezer fő alatti.

A történelem ugyanis mostohán bánt e régió zsidóságával, elűldözte, megölte vagy eladta őket. Mi, ma-

ságú étolajat – mert erre a szegényre is volt példa –, de számukra a gyógyszeres, az egészségügyi ellátáshoz szükséges alapeszközök hiányoznak, de rettenetesen. A helyzet drámai, kérésük megrendítő. Mi pedig itt, Debrecenben, éppen a testvérhitközségek együttműködéséről, a kooperációról, egymás segítéséről, a szolidaritásról beszélünk.

Segítsük meg kárpátaljai testvéreinket.

Bejelentem, hogy a Mazsihisz a mai nappal adománygyűjtési akciót indít a kárpátaljai zsidó közösségek megsegítésére. A befolyt összegből gyógyszereket fogunk vásárolni. Ide, a konferenciára, egy üvegdobozt hoztunk – amivel az átláthatóságot, a transzparenciát kívánjuk demonstrálni, s amiben készpénz-adományokat gyűjtünk. Kérek mindenkit, lehetőségéhez mérten helyezzen el benne egy szerény összeget. Szórolapjainkon megtalálható a gyűjtési akció elkülönített számlaszáma is. A Mazsihisz több száz ezer forinttal indítja útjára ezt az akciót, és megcélozzuk, hogy adományunk majd legalább hét számjegyből álljon. Kérem Önöket, segítsenek! A debreceni közösséget ismerve, biztos vagyok a sikerben. Tamás, csatlakozzatok!

A határon túli testvérhitközségek találkozásánál mindig sokat beszélünk az együttműködésről. Legyen ez a tizenhatodik találkozó rendhagyó, mert a helyzet is az. Most ne csak szavakkal, hanem tettekkel is járjunk hozzá más szenvedéseink enyhítéséhez. Ez a Tóra parancsa!

(A debreceni találkozóról következő számunkban tudósítunk.)

Heisler András: Most baj van. Igazi baj.

Kinneret fotó

Komoly tradíció képződött itt, a cívisvárosban, e történelmileg rövid időszak alatt, ráadásul elnökökön átívelően. *Weisz Péter*, aki először megálmodta, majd *Horovitz Tamás*, aki folytatta, különböző habitusú emberek, mégis egyfajta ritka folytonosságot voltak képesek biztosítani egy remek kezdeményezéshez az embereket, a rokonokat, a testvéreket elválasztó határok virtuális lebontásával, egymás értékeinek megismerésével és megismertetésével.

Magyar ajkúak – mondjuk, mert közös a nyelv, s az fontos nagyon. Márai Sándor története jut eszembe. Az író Párizsban fogadott egy székely festőművészt. Beszéltek erről meg arról, aztán a székely művész azt kérdezte, van-e itt, ebben a forgatagban, cukrászda. Ezer van – volt a válasz, de a székely ezzel nem elégedett meg. Nem – mondta –, én olyant szeretnék, mint Nagybanán a cukrászda. Mert Veszprémben, Sopronban, Egerben, Pécsen ugyanúgy külön jelentése volt a város cukrászdájának, mint Kassán, Kolozsvárott vagy Váradon, Nagybanán, netán Szabadkán vagy másutt. Kultikus jelentése, amit csak mi, magyarok értünk meg. A magyar ajkúság ezért nemcsak az anyanyelvűséget jelenti, hanem ennél sokkal többet, kulturális és sorsközösséget.

Mindnyájan tudjuk, hogy Kelet-Közép-Európa utolsó nagy zsidó közössége a magyarországi. Tíz esztendővel ezelőtt szerveztünk egy nemzetközi konferenciát a volt szocialista országok zsidóságának vezetői részére. Valójában ott szembeültek a résztvevők – beleértve az Európai Zsidó Kongresszus akkori elnökét is – azzal, hogy a százezresnek mondott magyarországin kívül Lettországtól Észtországon, Litváni-

gyarországiak – talán a Mindenható akaratából – ma is egy nagyobb közösséget alkotunk. Nagyobb közösséget, jelentős infrastruktúrával, komoly intézményi háttérrel. Ennek érdeme azonban nem a miénk, a felelősség viszont igen. Mikor a debreceniek felvállalják e találkozó megszervezését, felelősséget vállalnak azért, hogy a tanácskozások érdemi eredményekkel szolgáljanak. Felelősséget azért, hogy a régiós szövetség ne formális, hanem konkrét munkát végezzen. A határon túli mozgalom közéleti területen működik: ez fontos és elengedhetetlen síkja a közösségi munkának.

A Mazsihisz elnökeként néhány hónapja Erdélyben jártam. Nagyvárad, Marosvásárhely, Arad és a környező települések zsidó közösségeit látogattam meg. Utunk nem kívánt konkurenciát teremteni a debrecenieknek, egész egyszerűen személyes tapasztalatokat akartunk szerezni, hogy a nagyobb közösség erejével majd felajánlhatunk segítségünket. Mi a vallási élet fenntartására, a minjénekre, az imákra koncentráltunk, és Nagyváradot kivéve, csupa nehéz helyzetben lévő közösséget találtunk.

Anyarországiak és határon túliak! Bennünket nem egyszerűen a földrajz köt össze a Kárpátok ölelésében. A zsidó közösséget sors- vagy emlékezetközösség kövácsolja egybe, mert mindnyájan tudjuk, ha baj van, egymásra számíthatunk.

Most baj van. Igazi baj. Beregszászi testvéreinktől a napokban segélykérő levelet kaptunk. Megköszönték a Mazsihisz legutóbbi, peszáchi adományát, és jelezték, életkörülményeik a kelet-ukrajnai háború okán drasztikusan leromlottak. Miközben mi büszkélkedünk saját infrastruktúránkkal, ők önhibájukon kívül képtelenek működni. Lehet nekik küldeni sok mindent, ruhákat, mankókat vagy lejárt szavatos-

Oktatással az antiszemitizmus ellen – kötelezően

Kötelező tárgyként tanulnak a holokausztról a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) hallgatói szeptembertől – jelentette be *Szuromi Szabolcs*, az egyetem rektora.

Szuromi Szabolcs kiemelte: a holokauszt és emlékezete című tárgy a „bevezetés a katolikus hit rendszerébe” kurzus mellett, az alapozó közismereti tárgyak között kap helyet, és a PPKE valamennyi karán bármilyen képzésen tanulmányokat folytató hallgatók számára a diploma megszerzésének előfeltétele lesz.

A PPKE rektorának ismertetése szerint a kurzus tartalmát a Tel-Avivi Egyetem két professzora, *Dina Porat* és *Raphael Vago* dolgozta ki, „szem előtt tartva a magyar sajátosságokat”.

módja a nevelés az oktatási rendszer minden szintjén.

Elmondása szerint ezt a kijelentést „komolyan megfontolva” kezdeményezte – Izrael nagykövetségével egyeztetve – a holokausztról szóló tantárgy bevezetését a PPKE-n.

A rektor reményét fejezte ki, hogy a kezdeményezés hozzájárulhat „az új generációk hiteles gondolkodásának alakításához”, és példaértékű lehet nem csak a hazai felsőoktatásban.

Ilan Mor európai viszonylatban is egyedülállóan nevezte a PPKE döntését. Az oktatás jelentőségét hangsúlyozva arról beszélt, azt nem az egyetemen, hanem a közoktatásban és nem is az óvodában kell elkezdni, hanem már otthon. „A szülők jelen-

Ilan Mor nagykövet és Szuromi Szabolcs rektor

Szuromi Szabolcs idézett a II. vatikáni zsinaton elfogadott, Nostra aetate kezdetű dokumentumból, amely kimondja, hogy „az egyház (...), megemlékezvén a zsidókkal közös örökségről, nem politikai megfontolásoktól, hanem evangéliumi vallásos szeretettel indítva fejezi ki sajnálatát a gyűlölet, az üldözések és az antiszemita megnyilvánulások miatt”, bármikor és bárki részéről érték a zsidókat. Felidézte: egy évvel ezelőtt a Magyar Katolikus Püspök Konferencia (MKPK) és a PPKE által szervezett konferencián *Ilan Mor*, Izrael budapesti nagykövete beszélt arról, hogy az antiszemitizmus megelőzésének leghatékonyabb

– mondta, hozzátéve, ha azonban ez az útmutatás hiányzik, az iskolában kell pótolni.

A 70 évvel ezelőtti holokauszt része a magyarság identitásának, és a szembenézés a múlttal része annak a folyamatnak, melynek során Magyarország demokratikusabb országgá válhat – hangsúlyozta.

Ilan Mor kitért arra is, hogy sajnálatos módon a katolikus és a zsidó emberek körében sem eléggé ismert a Nostra aetate kezdetű dokumentum, amely felmenti a zsidóságot a „klasszikus antiszemitizmus” alapját képező vád alól, amely szerint ők gyilkolták meg Jézust.

Arra az újságírói kérdésre, hogy a katolikus egyetem tervezze-e a jövőben más, népi társadalmi foglalkozó tantárgyak bevezetését is, Szuromi Szabolcs úgy válaszolt: az egyetem nyitott arra, hogy bővítse a közismereti kurzusok sorát.

A PPKE rektora hangsúlyozta a közismereti tárgyak oktatásának fontosságát, mert mint mondta, a közismeret az, ami „olyan radikálisan hanyatlott az elmúlt időszakban, hogy feltétlenül szükséges a tények közlése”. Meggyőződése – mondta –, hogy sok kijelentés „nem rosszindulatból, hanem az alapvető ismeretek hiánya miatt hangzik el”.

Minden felsőoktatási intézményben tényszerű ismertetést kívánnak a második világháború után elkövetett kitépítések is – tette hozzá.

Szuromi Szabolcs kitért arra is, hogy az elmúlt években az MKPK „prominens személyiségei” többször elmondták, hogy az antiszemitizmus semmilyen formája nem egyeztethető össze a katolikus hittel. Ebből egyenesen következik – húzta alá –, hogy „a katolikus egyetem kötelezettsége fölállalni azt, ami hozzátartozik a katolikus identitás tanításához”, ezért szerepel a két tárgy egymás mellett. A „bevezetés a katolikus hit rendszerébe” kurzus első harmada az Ószövetség tanítása, és a többi részben is hangsúlyos a zsidó-keresztény erkölcs és kultúra ismertetése.

MTI

Katolikus–zsidó találkozó Izraelben magyar részvétellel

A Mazsihisz is képviseltette magát az utóbbi évek legnagyobb katolikus–zsidó találkozásánál Izraelben. A Kinneret-tónál rendezett eseményen több mint kétszáz rabbi, pap, érsek és más szervezeti vezető vett részt. Az alkalmat

Rabbik és érsekek a világ minden tájáról

a Nostra Aetate kezdetű enciklika elfogadásának ötvenedik évfordulója adta. A dokumentumban a katolikus egyház felmentette a zsidóságot a több évszázados keresztény vádak alól, kihangsúlyozta az egyház toleranciáját más vallások iránt, és elítélte az antiszemitizmust.

A Bét háGálil elnevezésű vallásközi központban szervezett konferenciára Magyarországról a neokatekumenális út képviselői, valamint *Radnóti Zoltán*, *Radvánszki Péter* rabbi és *Ternyak Csaba* egri érsek utaztak el.

Az előadásokat olyan nagy nevű vallási vezetők tartották, mint *Irving Greenberg* rabbi, a *The Jewish Way* című könyv írója, *Christoph Schönborn* bíboros, Bécs érseke, vagy *Eugene Korn* rabbi, aki a keresztény–zsidó kapcsolatok vallásjogi értelmezésének vezető szakértője.

A magyar rabbi informálisan több zsidó szervezet vezetőjével folytatott beszélgetést: a Jewish Theological Seminary of New York, a Yeshivat Chovevei Torah és a Schechter Institute of Jewish Studies képviselőivel, illetve több más, európai és izraeli rabbi.

Heisler András beszéde a Dohány-zsinagógában

A Nemzetközi Holokauszt- emlékezési Szövetség (IHRA) magyar elnökségének egyik tiszteletre méltó célkitűzése az antiszemitizmus elleni küzdelem fontosságára felhívni a figyelmet.

Ma már tudjuk, hogy a holokauszt mindenütt a szavakkal, az antiszemita közbeszédrel kezdődött. Az antiszemita ideológiát a nyelvezet közvetítette egyre markánsabb, erőszakosabb formában Európa-szerte.

A nyelvezet, a kimondott szavak ereje azért is fontos, mert tele van ellentétes tartalommal, kétértelműséggel. Hiszen ahogy a szoltárokból olvassuk, „a nyelv eszköze lehet a boldogulásnak, de éppen úgy lehet veszedelem is, hatalmában van az élet és a halál, amint használja, úgy eszi gyümölcsét”. Vezetünk példát akár az Újszövetségből is. Szent Jakab levelében azt mondja: „A nyelv az a tagunk, amely egész testünket beszennyezi és egész életünket lángba borítja... vele áldjuk az Urat, és vele átkozzuk az embereket.”

Az antiszemita közbeszéd ma is erősödik. Vajon normális-e, hogy egy igazi magyar nemzeti siker, a Cannes-i filmfesztivál magyar díjesője antiszemita közbeszéd tárgyává válik csupán azért, mert a díjazott film a holokausztról szól? Vajon méltányos-e szinte náci érvrendszerrel támadni azt a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet, amely úttörő módon bevezetett egy holokauszttal foglalkozó tantárgyat? A nyelv képes lángba borítani az emberiséget – idéztem a Bibliát, s amit ma hazánkban tapasztalunk, az egyesek súlyos és felelőtlen játéka pontosan ezzel a tüllel.

Az antiszemitizmusra mondott miniszterelnöki „zéró tolerancia” nem egyeztethető össze sem a kocsmai, sem az intellektuális zsidózással, de nem egyeztethető össze az ország zsidó polgárait kifosztó, jogait eltipró, tömeggyilkosságok-

ban bűnrészes vagy csak egyszerűen antiszemita gondolkodású egykori közéleti személyek politikai elismerésével sem. Az orbáni zéró tolerancia éppúgy nem tűri meg Hóman Bálintnak, Horthy kultuszminiszterének, a jogfosztás emblematikus alakjának akadémiai rehabilitációját, mint az egyik magyar parlamenti párt képviselőinek náci alapvetéseit.

Magyarországnak még sok a tennivalója. A politikai elit egy része elfogadja vagy elhallgatja ezeket a jelenségeket. Mára a magyar egyetemek hallgatóinak közel 40%-a egy magyar szélsőjobboldali párt szavazóbázisa.

Néhány hónapja Angela Merkel, Németország kancellárja járt itt, ugyanezen falak között. Mikor azt kértük tőle, adjon segítséget Magyarországnak a soá feldolgozásában, azt válaszolta nekünk, Né-

metország ezt nem teheti meg, mert oly mértékben felelős a holokausztért, hogy nincs erkölcsi joga más országoknak tanácsot adni. Igen, Hölgyeim és Uraim, Németország szembe mert nézni múltjával. Magyarország még csak most indult el ezen az úton. A németeknek több évtizedre volt szükségük, hogy társadalmuk feldolgozza a múltat. Magyarország a diktatúra alatt nem tehetette meg, a rendszerváltást követően pedig ellazsálta a saját történelmével való szembenézést. A tavalyi hetvenéves évforduló emlékeztetőpolitikai konfliktusai, a mindennapi antiszemitizmus jelenségei talán ennek következményei. Egy dolgot azonban le kívánok szögezni: a holokauszt során legyilkolt hat-százezer zsidó vallású magyar állampolgár emléke közösségünknek nem engedi meg, hogy az emlékeztetőpolitikában bármilyen kompromisszumot kössön. Nincs olyan hatalom, mely számunkra olyan ajánlatot tudna tenni, hogy megtagadjuk mártírjaink emlékét.

Arra kérjük a magyar kormányt, arra kérjük az IHRA-elnökséget, vegyék komolyan a meghirdetett zéró toleranciát. Tudomásul kell venni mindenkinek: ugyanúgy tilos kicsit antiszemitának lenni, mint markáns náci nézeteket vallani. Ha a magyar politika ezt az alapvetést végre magáévá teszi, akkor van remény!

Hölgyeim és Uraim! Merkel kancellár asszony látogatása napján édesanyámmal reggeliztem. Mikor elbúcsúzott tőlem, őszinte mosolylyal annyit mondott, örül, hogy személyesen fogok találkozni Németország kancellárjával. Mondta ezt egy olyan asszony a fiának, akit hetven esztendeje Auschwitzba, majd Birkenaubába hurcoltak, akiknek megölték és elégették édesanyját. S mikor ezt a rövid személyes epizódot elmeséltem Merkel asszonynak, ő rám nézett, elgondolkodott, és halkán annyit válaszolt, a csodák itt kezdődnek. Ha a közvetlen élmény adta erőt nem is tudom ennyi idő után átadni, de remélem, hogy ez a szakrális hely is segít Önöknek átvenni valamennyit abból a lelkiismeret-vizsgálati katarziszból, amit annak idején ez a szimbolikus és annyireg elalázó nekem nyújtott.

Az IHRA Budapesten tartotta kongresszusát, amelyre számos országból érkeztek küldöttek. Ez alkalomból a Dohány-zsinagógában klezmerkoncerten vettek részt a vendégek, s itt hangzott el a fenti beszéd.

VALLÁSI ROVAT

Kóserság – a legértelmetlenebb parancsolat?

A legutóbbi alkalommal arról elméledünk, milyen problémákkal szembesül az egyszerű vallásos zsidó, ha nyaralni indul. Ezek közül gyakran a leghibavágóbb kérdés a kóser étkezés biztosítása. Ezért arra gondoltam, hogy próbáljuk ezúttal ennek a témának a mélységeit egy fokkal alaposabban megérteni.

Valami oknál fogva a kóserság a zsidóság 613 micvája közül az, ami a legjobban vonzza a „miért” típusú kérdéseket.

Az őszinte érdeklődők előszeretettel magyarázzák például a disznóhús tilalmát azzal, hogy a sivatagi éghajlaton képtelenség megfelelően őrizni a férgektől, kór- okozóktól. Nyilvánvaló, hogy aki számára a Tóra Isten örök ígéje, az egy egészségügyi magyarázattal képtelen beérni. Elfogadhatóbban hangzik, hogy a kóserság önuralomra szoktat a fizikai vágyakozások terén, hiszen nem ehetünk meg akármit, amit a szemünk lát. Ezzel csak az a gond, hogy ha a kóser élelmiszerek hozzáférhetőek, akkor igazából ez nem szab különösebb gátat a korlátlan élvhaj-hászatnak. A statisztikák mindenesetre egyik érvet sem támasztják alá: nincs információ arról, hogy a vallásos zsidók körében kevesebb lenne a táplálkozási eredetű megbetegedés vagy a kóros elhízás (sőt, a sok ünneplés kapcsán elterjedt fényűző szokások gyakran éppen ellenkező irányba mutatnak).

De miért is igényelünk egyáltalán magyarázatot? Miért nem vagyunk képesek elfogadni egyszerűen, hogy ez Isten akarata, tehát teljesítjük? A helyzet az, hogy jellemzően a többi micva kapcsán sem gondolkodunk ilyen önzetlenül. Tudjuk, hogy a szombati nyugalom, pihenés új energiával és értelemmel tölti fel az embert az egész hétre. Tudjuk, hogy az áldások, imák kiegyensúlyozottabbá teszik lelkiállapotunkat, gondolkodásunkat. Tudjuk, hogy a tóran tanulással járó állandó szellemi elfoglaltság éberben tartja, pallérozza elménket, ezzel megadva a mindennapi problémákhoz szükséges stabil szellemi háttérrel. Szóval valahányszor micvát teljesítünk, a háttérben ott van a tudat, hogy ez valóban jó nekem.

Érthető, hogy a kóserság esetében ez okoz bennünk egyfajta hiányérzetet, hiszen semmi más dolgnak nincs, mint bemenni a boltba, és a megfelelő peccséttel ellátott élelmiszert megvenni, a főzés során az ételleket megvizsgálni, a tejes és a húsos ételleket különválasztani. De ezek egyike sem jár szellemi tartalommal. Ezt tükrözi az a tény is, hogy nincs olyan szövegű áldásunk, hogy „megparancsoltad nekünk, hogy kóser ételleket fogyasszunk” – a kósersági peccsét nélküli fogyasztható csapvízre ugyanazt az előáldást mondjuk, mint például a húsról, melynek vágását szigorúan felügyelték. Mindent összevetve, a kóserság tünik a legkevésbé intellektuális micvának. Még a hagyomány által legnehezebben felfogható tartott parancsolatunk, a vörös tehén tisztító porának hintése közben is gondolhat az ember magasztos dolgokra, hogy ő most meg fog tisztulni – a kóserságot ezzel szemben egyszerűen „elintézi”, és megeszi az ételt. Nem kell hozzá különösebb jámborság, sem jó tulajdonságok, vagy mély megértés – csak meg kell csinálni. Hol itt a szellemi felemelkedés, ami minden micva szükségszerű velejárója?

„Ne tisztátalanítsatok meg magatokat ezekkel, nehogy megtisztátalanodjatok tőlük” (Mózes 3., 11:43) – olvashatjuk a kósersági törvényeket felsoroló tórai szakasz legvégén. A héber „megtisztátalanodjatok” szót („nitmetem”) héberül úgy is olvashatjuk, hogy az nem a „tuma” (tisztátalanság), hanem a „timtum” („eltömődés”) szót tartalmazza. Ebben látják Bölcsseink a kósersági törvények be nem tartásának láthatatlan hatását a lélekre (Talmud, Jomá 39a). Ha tisztátalan ételleket fogyasztunk, a lelkünk, a szívünk „tömődik el”, érzéketlenné válik a tudatunk a finom különbségekre. Ha találkoztunk már olyan jelenséggel, hogy próbálunk valakinek elmagyarázni egy általunk egyszerűnek vélt dolgot, de a másik képtelen felfogni, egyszerűen nem jön át neki a gondolat, akkor tudjuk, hogy miről beszél itt a Talmud. Ezt eredményezi a tiltott étel fogyasztása az emberi lélekben: nem lesz képes követni azokat az összetett gondolatmeneteket, amiket a Tórából kellene tanulnia.

Abban hiszünk, hogy a világ többet takar, mint amennyit a szemünk lát belőle. Nemcsak fizikai része létezik, hanem szellemi is. Így étkezés közben nemcsak a testünket építjük fel, hanem a lelkünket is. Ez a rész számunkra teljesen láthatatlan, nem tudhatjuk, milyen étellel mit okozunk a léleknek. Ezért nem tehetünk mást, mint hogy ráhagyatkozunk azokra az információkra, amelyeket a lelkek Alkotójától kaptunk.

Szántó-Várnagy Binjamin Zeév
binjamin.hu

VÁC

Emlékezzünk együtt a Duna-Ipoly-Galga menti mártírokrá

A váci önkormányzat és a hitközség, valamint a Duna-Ipoly-Galga Regionális Holokauszt Oktató és Kutató Központ a deportálás 71. évfordulója alkalmából regionális megemlékezést rendez 2015. június 30-án 10 órakor a váci izraelita történelmi sírkertben.

Közszóntót mond Fördös Attila polgármester és Harrach Péter országgyűlési képviselő. A gyászszertartás keretében megemlékező beszédet tart Túrai János, a váci hitközség elnöke és Deutsch Péter rabbi. A kántori teendőket Nógrádi Gergely végzi.

A települések, ahonnan a zsidó lakosságot deportálták: Vác, Göd, Kosd, Nagymaros, Penc, Szob, Szokolya, Sződ, Szödliget, Verőce, Balassagyarmat, Ipolyság (Sahy), Letkés, Nagybörzsöny, Szécsény, Vámosmikola, Aszód, Bag, Domony, Galgagyörk, Galgahévíz, Galgamácsa, Hévízgyörk, Kartal, Tura, Verseg.

A megemlékező rendezvény időtartama kb. 80 perc.

A rendezők kérik koszorúk és virágok elhelyezését mellőzését.

A megemlékezés vendégei: dr. Lázár János Miniszterelnökséget vezető miniszter, dr. Fónagy János államtitkár, Takács Szabolcs Ferenc államtitkár, az IHRA elnöke, dr. Latorcai Csaba helyettes államtitkár, Nagy Bence főosztályvezető-helyettes, Szabó György, a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány elnöke, Heisler András, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke, dr. Kunos Péter, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének ügyvezető igazgatója, dr. Lówy János (Ipolyság/Sahy), Décei Nicolae (Szatmárnémeti), dr. Koppelman T. Félix (Nagyvárad), Ionel Schlesinger (Arad), dr. Szabados Sándor (Szabadka), dr. Feldmár Tibor (Dunaszerdahely), Kornfeld Tibor (Dunaszerdahely), Harrach Péter országgyűlési képviselő, Balla Mihály országgyűlési képviselő, Vécsey László József országgyűlési képviselő, dr. Beer Miklós római katolikus megyés püspök, Csuka Tamás református püspök, Detre János evangélikus lelkész, Meláth Attila baptista lelkész, Bubrik Miklós parochus, dr. Varga Lajos segédpüspök, Pálos Frigyes kanonok, dr. Borsi Attila református lelkész, dr. Csáki Tibor plébános, dr. Faragó Artúr kórházlelkész, Varga László karnagy, Tömördi Viktor lelkész, dr. Sztankó Attila expositus káplán, Hulitka Róbert káplán, Moys Gábor, a Karolina Katolikus Általános Iskola lelki igazgatója, Rolik Róbert esperes plébános.

A meghívott vendégek részére hozzászólási lehetőséget biztosítanak, bejelentkezni a narrátornál lehet.

A férfiak szíveskedjenek sapkát vagy kalapot viselni a temető területén.

Cím: váci izraelita temető, 2600 Vác, Oberlander tér 1. (volt Naszály út 24.)

Elkészült a Dohány utcai zsinagóga kőtára

Elkészült a Dohány utcai zsinagóga belső kertje melletti kőtár, amely a templom oldalánál található. A kőtárba a zsinagóga temetőjében elhelyezett régi sírkövek, emléktáblák kerültek.

A Dohány utcai temető felújításakor minden egyes táblát egyforma méretű, egységes formátumú kőre cseréltek, a régi táblák azonban sírkőnek minősülnek, így a halacha szerint nem szabad elszállítani, vagy akár csak elrejtetni azokat. Megőrzésük és közzétételük céljából létesítették elsősorban a kőtárat, amelyben számos, és az ezernyolcszáz évesben született egykori hittestvérünk emléktáblái láthatók.

Az emlékhelyen megtalálhatók a táblákon kívül még a templomhoz kötődő régebbi feliratos kövek is, mint például a zsinagóga homlokzatán lévő korábbi felirat, amely az egész kőtár egyik legszebb darabja.

A halál bürokratája

A 81 éves, arany fülbevalós, fekete ruhát leopárdmintás sállal kombináló hölgy már ötven éve ugyanabban az úszómedencés, kertes villában lakik Arlingtonban (Virginia állam, USA).

Príma környék, ráadásul jó messzire esik Németországtól, még messzebbre Auschwitztól. Itt senki sem tudja, hogy ki volt e tiszteletre

boróban. A háború utáni zavaros években egy radikális jobboldali szabadcsapathoz csatlakozott, 1922-ben pedig belépett a Nemzetiszocialista Német Munkáspártba. Egy politikai gyilkosságban való részvétele miatt 10 év börtönre ítélték.

„Gyermekkoromtól kezdve feltétlen engedelmesre és tisztaságra neveltek – írja visszaemlékezésében.

Rudolf Höss kivégzése a tábor területén

méltó idős asszony, Ingebrigitt Höss apja. Édesanyja egyik látogatása idején itt, Arlingtonban hunyt el. A sírjára nem írták ki a nevét, csak annyit véstek a kőbe, hogy „Anyánk”. Ingebrigitt is egész életében férje neve mögé rejtőzött. Lefényképezni most sem engedti magát. Férjétől jó ideje elvált, hosszú ideig élettársi kapcsolatban élt egy zsidó férfival.

Rudolf Hösst 1940-ben neveztek ki Auschwitz parancsnokának. A többi náci méltóságtól eltérően ő a családját is magával vitte a koncentrációs táborba – akkoriban még nem született meg a negyedik gyermeke. Három éven át laktak a gázkamrák közvetlen közelébe épített villában. A kerti eperre vastag koromréteg rakódott az I. számú krematórium kéményéből vastagon szálló füstből. Az elégetett emberi testek rettenetes szaga állandóan érződött a levegőben.

Hössék három éven át laktak a szögesdrót mellett. A pincéből titkos, mára már beomlott alagút vezetett a táborba. Rudolf Höss „minden idők legnagyobb embermegsemmisítő intézményét” építette fel, majd kidolgozta „gördülékeny” működését: milliónál több ember meggyilkolását – jegyezték fel kihallgatási jegyzőkönyvében. Höss nevéhez fűződik a holokauszt jól megszervezett központjának létrehozása. 1944 augusztusában a magyar zsidók megsemmisítésének ellenőrzésével bízták meg.

Höss 1946-ban, a krakkói börtönben 237 oldalas memoárban írta meg élete történetét. Az írás első felének „A pszichém. Fejlődés, élet és élmények” címet adta. A második részben „A zsidókérdés végső megoldása”-val kapcsolatos személyekről és tényekről írt.

Magányos gyerekként nőtt fel, egyetlen játszótársa egy póni volt. Korán elhunyt apja papnak szánta, de Höss tizenöt évesen önkéntesnek jelentkezett a frontra az első világhá-

– Így nem volt nehéz a kemény börtönéletet elviselnem.” Négy év múlva amnesztiával szabadult.

1929-ben megnősült, és feleségével egy olyan parasztgazdaságról ábrándoztak, amit saját kezükkel művelnének meg. Egymás után születtek gyermekeik, „az új hajnalért, az új jövőért”. Remélték, hogy kapnak földet, de Heinrich Himmler ösztönzésére Höss lemondott erről a tervéről, hogy teljesen az SS-nek szentelhesse magát. Hátborzongató karrierjének első állomása Dachau volt. A következő – már élet és halál uraként – Auschwitz pokla lett a számára.

Az auschwitzi tábor megszervezésének feladata teljesen magával ragadta a parancsnokot. „A két nagy krematórium 1942/43 telén épült fel, és 1943 tavaszán történt a beüzemelés” – írja Höss egy könyvelő szentelen stílusában. „Három-három kamrás kazánok voltak benne, egyenként körülbelül 2000 holttestet lehetett elégetni bennük. Tüzeléstechnikailag nem volt lehetőség az elégetés kapacitásának fokozására.”

Az ötvenes években kiadott Hössdokumentumot szerkesztő Martin Broszat német történész ezt írja róla: „Höss jellemző vonása volt, hogy mindig valamilyen tekintély szolgálatában állt, mindig csak kötelességet teljesített, akár hóhériként, akár vádlottként. (...) Megdöbbenés és sokkoló Höss tárgyilagossága” – folytatja a történész a volt táborparancsnok jellemzését. A holokauszt közvetlen résztvevői közül senki sem számolt be ilyen részletességgel a háború után a történelem menetéről és saját benyomásairól. Höss a fő háborús bűnösök Nürnbergi perében sem tagadta vagy enyhítette a kegyetlen tetteket. Kihallgatása során két és fél milliányi zsidó meggyilkolásáról tett tanúvallomást. Később helyesbítette ezt az Eichmannról kapott téves adatot, avval az indoklással, hogy „Túl-ságosan nagy szám. A megsemmisítés lehetőségeinek Auschwitzban is

voltak határai.” Hermann Göring kínosan érezte magát e vallomás után, mert Höss kijelentése alapján a tömeggyilkosság szakértők által megállapított mértékét ezután már nem lehetett „technikailag kivitelezhetőnek” nevezni. Egy amerikai törvénytudós pszichológus Höss tanút „tárgyilag és szentelen emberként” jellemezte. „Teljesen normális” – állapította meg a szakember a volt táborparancsnokról. „Még akkor is, amikor kiírtási feladatot hajtottam végre, normális családi életet éltem” – jelentette ki Höss az egyik kihallgatáson.

Rudolf Hösst 1947. április 16-án Auschwitzban akasztották fel, nem messze attól a villától, ahol családjával együtt három évet élt.

A legidősebb fia kivándorolt Ausztráliába, alkoholista lett, és fiatalon meghalt. Két lánya, Heidtraut és Ingebrigitt ma súlyos rákbetegek. A legkisebb testvér megszakított a családdal minden kapcsolatot, és beállt Jehova tanúi közé. Egy olyan egyházba, amelynek híveit a náci tüzzel-vassal irtották, köztük Höss parancsnok is.

Ingebrigitt Höss, az elegáns idős dáma nem tudott megbirkózni a számára idillinek tűnő auschwitzi gyermekkor és a háború után apjáról tudomására jutott borzalmak ellentmondásával: továbbra is szent volt neki az apjával tett vasárnapi lovas túrák emléke a Sola folyó mentén, a hinta, a csúszda a kertben, a két teknősbékájuk. Sokáig nem tudta, hogyan magyarázza meg magának az apjáról kiderült rémtetteket. Megmutatta a riporternak a hálószobája falán a szülei esküvői képét: préselt mezei virágokkal díszítette fel a keretet. Nagy megrázkódtatás volt számára, amikor a szövetségeseik nyomás alá helyezték a Höss családot, hogy kicsikarják tőlük apjuk, az egyik fő háborús bűnös rejtőzködési helyét. A családban soha nem beszéltek a háború után Auschwitzról. Az apjukat is csak nagyon ritkán említették. Ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy szörnyű fejfájásrohamok gyöttrik Ingebrigitt Hösst. Pszichiáterre tanácsára az elfojtás helyett nyitott akar lenni, beszélni akar a történelekről, ezért fogadta a Stern tudósítóját is, hogy „véget vessen az elfojtásnak”. Még most is nehezen felfogható számára az apja kettős élete, a jó családapa és a több mint egymillió ártatlan ember meggyilkolásáért felelős személy ellentéte.

Feleségéhez írt búcsúlevelében azt írta Höss: „Én, aki természetemnél fogva érzékeny, jóindulatú és mindig segítőkész ember voltam, én lettem az a legkegyetlenebb gyilkos, aki hidegvérrel és a legutolsó konzekvenciáig végrehajtottam az emberek megsemmisítését előíró minden parancsot.”

Martin Broszat történész olyan embernek jellemzi Rudolf Höst, aki „mindent összevetve átlagosnak mondható, semmiképpen nem nevezhető gonosznak, hanem ellenkezőleg, rendszerető, kötelességtudó, állatszerető, természetkedvelő, sőt, a maga módján (...) kimondottan morálisnak is mondható”.

Ezt a képet kellene összeegyeztetni az elgázosítást és a holttestek elégetését sokszor személyesen felügyelő, milliányi ember meggyilkolását megszervező táborparancsnokkal. Feltétlen engedelmeség immorális parancsoknak, a józan ész, az erkölcsi érzék kikapcsolása a többség parancsának végrehajtásakor: ez vezette el Höst az emberiség ellen elkövetett legsúlyosabb és legnagyobb volumenű bűnére.

(Stern Nr. 19 30. 4. 2015. Malte Herwig: Der Schatten ihres Vaters. Zeitgeschichte. Thomas Ammann: „Voll erfüllt, ja besessen”. Nach seiner Festnahme wird der Lagerkommandant Höss vom Massenmörder zum eifertigen Chronisten des Holocaust.)

Benyó Marianna

Megjelent a Menetelés az életért mozgalom elindítójának könyve magyarul

A hallgatás leplének szétszakítása címmel jelent meg magyarul *Jobst Bitmer* német lelkésznek, a Menetelés az életért mozgalom alapítójának a könyve. A kötet budapesti bemutatóján a szerző azt mondta: könyvében a mai kor egyik jellegzetességéről, a látens antiszemitizmusról ír, amely „a közönység által a társadalom minden területét áthatja”.

Jobst Bitmer kiemelte: a holokausztról való hallgatás nemzedékről nemzedékre öröklődik, és „ha nem vagyunk képesek szétszakítani a hallgatás leplét, akkor nem leszünk képesek a nemzet jövőjét alakítani”. A hallgatás több szinten valósul meg: családi, egyháztörténelmi és nemzeti síkon – hangoztatta a szerző.

Szólt arról is, hogy Németországban a háborús bűnök elkövetőinek és a holokauszt túlélőinek leszármazottai még mindig a múlt örökségétől szenvednek, „és csak akkor élhetik majd meg a gyógyulást és a felépülést, ha észreveszik egymást, megbocsátanak egymásnak, és kiengesztelődve egymásra találhatnak. Ez csak akkor történhet meg, ha szétszakad a hallgatás rájuk boruló leple”.

A német lelkész felidézte, hogy Tübingenből, abból a dél-németországi városból, ahol él, a 15. században, a Tübingeni Egyetem megalapításakor, 400 évre elűzték a zsidókat. A náci időkben pedig az egyetem volt az első „zsidómentes” intézmény. Összesen 300 SS-tag végzett ott, akikre mintegy 700 ezer zsidó ember meggyilkolása vezethető vissza. A fő bűnös azonban a tübingeni „hallgató lakosság” volt – jelentette ki.

A második világháború után még 30–40 év telt el hallgatásban és közömbösségben. A nagyapák nem beszéltek az általuk elkövetett tettekről, így egyik nemzedék a másik után élt a holokauszt árnyéka alatt – mondta a könyv szerzője.

Jobst Bitmer hangsúlyozta, a múlt feldolgozásának különböző szintjei vannak, de a legalapvetőbb az igazsággal való szembenézés. Hozzátette: könyvében sokan elmesélik saját történetüket, azt, hogy miként derítették ki nagyszüleik SS-tagságát, és beszámolnak arról is, hogy családi múlt feltárása milyen mélyen megrendítette őket.

A könyvbemutatót részt vett *Pataky Albert*, a Magyar Pünkösdi Egyház elnöke, *Mohos Gábor*, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia titkára és *Hardi Titusz*, a Pannonhalmi Bencés Gimnázium igazgatója is.

MTI

Ami az MTI beszámolójából kimaradt. A Hitközség Síp utcai Székházának Disztermében tartott rendezvényt *Kiss Henriett*, a Mazihiusz alelnöke irodalmi és szentírási citátumokkal nyitotta meg. *Kardos Péter* főrabbi beszédében a következő heti szünetben szereplő bibliai áldás szövegét is idézte.

Különleges takarítás a nyéki temetőben

A Szeretethíd – hivatalos nevén Kárpát-medencei Református Önkéntes Napok – a Magyar Református Szeretetszolgálat által 2009-ben indított mozgalom, melynek lényege, hogy segítséget nyújtanak a közelükben élőknak, vagy szebbé varázsolják környezetüket.

A Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet *Szénási Jonathan Sándor* intézeti református lelkipásztor szervezésében csatlakozott a börtönben is népszerű programhoz. Idén a sok jelentkező közül kiválasztott 18 elítélt a kápolnányéki zsidó temetőt tette rendbe szabadidejében, önkéntesen és díjazás nélkül.

A bv. szervezet számára az egyik legfontosabb cél a fogvatartottak reintegrációja, ennek egyik eszköze

az önkéntes, a társadalom számára hasznos tevékenységek végzése. A környező települések önkormányzataival való együttműködésnek köszönhetően az intézet alkalmas tud teremteni a céljai megvalósításához.

foel.hu

MEGHÍVÓ

A magyar zsidó mártírok emlékművénél, a Raoul Wallenberg Emlékparkban (Budapest VII., Wesselényi utca 5.)

2015. július 5-én, vasárnap, délelőtt 9.30 órakor

megemlékezést

tartunk, melyre Önt és b. családját tisztelettel meghívjuk.

Emlékbeszédet mond: Verő Tamás rabbi

Közreműködik: Nógrádi Gergely kántor

Zoltai Gusztáv, az Emanuel Alapítvány titkára

MAGÉN ISTVÁN

Olvasonapló

Eszti babája (2.)

Egy cionista csoport Budapesten

„Mert végül is én a saját korosztályomban vagy a nálam idősebb nem zsidókban – lett légyen az magyar vagy német – potenciális gyilkost láttam, lévén hogy Auschwitzban voltam egy évig, és nagyon jól ismertem az azt megelőző és az azt követő viszonyokat is” – nyilatkozta Lovász Ferenc Mihancsik Zsófiának a Budapesti Negyed 1995/2. számában. Lovász tapasztalatai fontosak voltak több szempontból is. Elsősorban mert csoportjának működése más, hasonló jellegű baráti körökre is hatott. Jól érzékelteti a csoport amorfi, a körülményektől függően változó, alakuló, vagy inkább alakatlan jellegét. Ez fontos volt a beszervezett spicliktól hemzsegő társadalomban, melynek a zsidók megbecsült tagjai voltak, dolgozhattak, tanulhattak, karriert csinálhattak, mint bárki más, feltéve, ha elfogadták, sőt maguk is támogatták azt az arcátlan hazugságkampányt, melyet a kommunista diktatúra az élet-halál harcát vívó fiatal zsidó állam ellen folytatott.

Ebből a környezetből emelkedett ki és született meg Szöllös Vera könyve, az Eszti babája. Egy novelláskötet a tragédia és a költészet, a részvét és a félelem, a meggyőzés és a meggyőződés határvonalán. Parabola, melynek megértéséhez az élő történelem ismerete szükséges. Poetizáló prózai művek, majdnem filozófiai antropológia, mely a közelmúlt történelmének megrendítő szuggesztivitásából merít. Az idő mindvégig partner volt ehhez a felvetéshez. Olyan gondolatokat eredményezett, melyeknek újraértelmezése akadozva, rejtélyesen, nyíltan vagy szimbólumokba rejtve a rendszerváltás óta eltelt huszonöt év alatt megkezdődött ugyan, de inkább csak gyűlöletet, rejtett értékelést, kimondatlan, sok esetben megfogalmazhatatlan előítéletek eredményeztek. Igaz, most már szabadabban, kevésbé engedelmesebben annak a láthatatlan belső féregnek, melynek fogja a lelkeket rágtatja.

Szöllös Vera a 2007-ben elhunyt Lovász Ferenc özvegye, szellemi hagyatékának, küzdelmeinek örököse. Pontosan és érzékelhetően ír, nyelvi formációi a semlegességig kiegyensúlyozottak, mintha csak a karaktereknek, melyeket kiválasztott, más

változatuk nem is lenne, ugyanakkor azonban mégiscsak kiválasztódtak életkoruk szerint, vallásuk és nemük szerint. Karakterek, melyek akár mi is lehettünk volna. Alakot öltének a magyarországi zsidóság közelmúltjának tragédiáiban, rémisztő és szánalmat keltő eseményekben, melyeknek hullámveréseit a mai olvasó is érzi.

Pedig ezeket az eseményeket már annyiszor szemügyre vettük. Szöllös Vera felelősségteljes író. A feltételek, melyek körülötte megteremtődtek, arra ösztönzik, hogy alkosson, minden bizonnyal egy tapasztalatokban gazdag élet összegzéseként. A gondos családanya, a hűséges feleség, a szövetséges társ krónikássá lett. A referenciák, melyeket megismert, átélte évtizedeken keresztül, szinte lebegve, már-már öntudatlan-ságban, érlelték azzá.

„Ahogy odaért, felnyújtotta a babát mamukának, közben a szeme ragyogott a boldogságtól. (...) – Én találtam, az enyém! – toporzékolt Eszti most már sírva. (...) – Édes kicsikém – suttozta mamuka –, édesem, az nem alvóbabá, ez egy halott csecsemő.”

Az irodalom leghatékonyabb pillanatai azok, melyekben az olvasó olyan megoldást kap, amit már képtelen továbbszerkeszteni, továbbgondolni, aminek a magyarázata már-már filozófiai, pedig látszólag alig teljesíti azokat az elvárásokat, melyek az olvasást kibontakoztathatják. Szöllös Vera él ezekkel a lehetőségekkel, sajátos időbeli fortélyai által közvetítő marad ugyan, de úgy, hogy a cselekményt általánosítja. „Apu – kérdeztem hirtelen –, a búza meghalt? (...) Néztam a földből kiálló tüskéket, és nagyon megijedtem. Elszorult a torkom.” Hitchcocki jelenet. Egy vonás az elszürkült égbolt alatt, egy hangsúly, egy váratlan mozdulat, mely a cselekmény része, a történetnek végpontot ad, mely nem más, mint keresztmetszet a múltból, vagyis a múlt erőszaktevé. Pedig az élet kegyetlen rendjéhez igazodva, a cselekmény minden józan emberi belátást félresöpör vésetei csak most következnek. A holokauszt szétterjed a levegőben, és hullik, mint a Pompejire lehulló hamueső. „Lóvyné felmászott a negyedik emeletre. A lépcsőházból kilépett a nyitott körfolyosóra. Ahogy

lepillantott, az udvar mély aknaként tátongott alatta.”

Az abszurd elemeket nem könnyű felismerni Szöllös Vera írásaiban. Mint minden sematizmus azonban, ez is tipizálható, mert a körülmény valamennyi jellemvonásával rendelkezik. De menjünk csak vissza az interjú kreatívabb mozzanataihoz. „Én általában hülyének tartom az itt élő zsidók nagy részét – nyilatkozta Lovász az 1995-ös nevezetes interjújában. – Nem tudom, tudja-e, hogy az 1990-es népszámláláskor hányan mondták magukat zsidónak? Nyolcvanharminc. Ebből hármát mi teszünk ki, a feleségem meg én, meg a másik fiam.”

Milyen szinten jutunk el a nyilatkozatoknak arra a fokára, hogy a megnyilatkozások egynemű gondolatcsoporthoz alkossanak? Mert amíg ez nem történik meg, addig az egyes gondolatok között nem fejlődik ki az egyívű tartozás vonzata. Az előre meghatározottság, a homéroszi olvassmány nem cél, inkább csak eszköz, mely a mondanivaló egyszerű csoportosításában tűnik csak elő.

Goldziher írja: „Ez csak egy kis korlátozott példatár olyan anyagból, melyhez csak okszerűen kell nyúlni, de bő aratással jutalmazza a munkást.” Persze azért ne elégedjünk meg valamiféle egyszerű, fogalomból eredő általánosítással. Lovász lélektani összefüggéseket keresett a cionizmuson belül és azon kívül is.

Szöllös Vera Mi túléltük című novellájában egy tíz év körüli kisfiú mondja a következőket: „Megkérdeztem őket, miért mennek Palesztinába. –

Az a mi országunk, válaszolták. Felépítjük magunknak, és ott senki sem üldözhet bennünket, mert megvédjük magunkat. – Megvédték magukat? Hogyan? – Hát fegyverrel. – Mi, zsidók, fegyverrel? Ez tetszett nekem.”

Lovász egyébként gondosan és férfihez illő lelkiismerettel hangoztatta újra és újra, hogy nem cionista, mert azokban az időkben ezt kellett hangoztatnia. És bár lehet, hogy ez a szó el sem hangzott soha a Szende Pál utcai lakásban, annyi bizonyos, hogy a szavak egyszerűnek tűnő tartalmát nem volt könnyű megragadni. Ami tegnap elhangzott, annak csak napok múlva fogtuk fel az értelmét. A cionizmus valahol a mélyben, a kimondatlan szavak csendjében, vagy éppen Lovász Ferenc egyéniségében rejlett.

Lovász nem olyan volt, mint a többi zsidó.

Arra a kérdésre, hogy „És olyan abszurdnak tartja, ha valaki nem zsidóként határozza meg magát?”, ezt válaszolta: „Nézzze, a többségnek általában igaza szokott lenni, lehet, hogy mi vagyunk abszurdak. Én senkit sem akarok meggyőzni. Én nemcsak a fiamnak nem írom elő, mit csináljon, másnak sem. Érezze magát mindenki annak, aminek akarja. De a tapasztalat engem igazol: a pszichológusok harmadgenerációs neurozisékat kezelnek: akik zsidóként magyarnak érzik magukat, azoknak a gyerekei identitásavarral küszködnek. Még az unokái is. Az én gyerekeim nem küzdenek azzal.”

CFÁTI KÖNYVBEMUTATÓ

Itamár Jaoz-Keszt, Szöllös Vera, Judit Jaron

ÜRES PADOK...

Az eredeti ötlet kicsit korábban, még a Holokauszt Emlékév előkészítése során merült fel, a Holokauszt Emlékközpont és a Mazsike javaslatoként. Már akkor csatlakozott az ország több patinás és humanista gondolkodású, nyitottságáról ismert középiskolája. A tervek szerint a diákok szakértő segítségével felkutatják azon egykori iskolatársaik nevét, adatait, akiknek a kirekesztő törvények miatt el kellett hagyniuk osztályukat, diaktársaikat, majd nyomuk vesztett, vélhetően a holokauszt áldozataivá váltak. (Forrás: Zachor Alapítvány)

A Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakközépiskola sajtótájékoztató keretében hozta össze a programot meghirdetőket, az abban résztvevőket. Színhelyként az oktatási intézmény poros-félhomályos padlásterét, díszletként egy korábbi, Rumbach-zsinagógabeli Anna Frank-előadás tárgyai szolgáltak, emlékezésre és emlékeztetésre inspirálva.

Keresztúri József igazgató üdvözölte a megjelenteket, köztük Soltész Kálmán Leventét, a Miniszterelnökség EU-ügyekért felelős államtitkársága részéről az IHRA soros elnökség kommunikációért felelős munkatársát, *Thaisz Miklóst*, az EMMI Köznevelés-fejlesztési Főosztályának vezetőjét és *Kerpen Gábor* politikai tanácsadót. Beszélte a diák-család-iskola hármasságáról, felelősségéről, üdvözölte a

kezdeményezést, miszerint a hallgatók ne csupán tananyag segítségével ismerjenek meg történelmi tényeket, hanem a program során személyes sorsok által kerüljenek közelebb és emlékezzenek a gyűlölet gyermekáldozataira.

Különleges élmény volt ebben a szinte „akusztikamentes” közegben hallgatni a Wallenberg Egyesület különdíjasa, a tizedikesek előadásában a Jerusálajim sel záhávót, melyet követően *Kirschner Péter*, a Mazsike elnöke osztotta meg gondolatait az érdeklődőkkel.

A felcsendült dal kapcsán megemlítette azt a szinte egy időben zajló jeruzsálemi tanácskozást, ahol éppen az újjászülető antiszemitizmus elleni globális küzdelemről esett szó.

Az elnök beszélt a program alap gondolatairól, annak létrehozóiról, támogató közreműködőiről, közöttük a Zachor Alapítványról és a Levéltárról, a fiatalok nyitottságáról, őszinteségéről, arról, hogy éppen ők azok, akik feltehetik a kérdést: hová tűntek diaktársaik? Ugyanakkor, ha nem vigyázunk rájuk, a kirekesztésre is fogékonyak lehetnek.

A hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnázium igazgatóhelyettese, *Máténé Kis-Rácz Edit* elmondta, elsőként indították el a múlttal való szembenézést, s a korábbi tabló mára egy hozzáférhető Emlékkönyv kiadásával bővült, személyes sorsokat is ismertetve. *Nuber István*, a Budapesti Holokauszt Intézet igazgatója és oktatási vezetője szólt az ún. Y-generációról mint célcsoportról, ezzel kapcsolatosan a tömegkommunikáció, az internet

információmennyiségének növekedéséről, ennek pozitív és negatív hatásáról. Fontos, tette hozzá, a megismeretetés, de ugyanakkor a töprengő-meditatív feldolgozásra készítés is, annak érzékeltetése, hogy az akkori üldözök látszólag mindennapi emberként éltek környezetükben. Az igazgató hangsúlyozta azt is, hogy a

tanárok a diákokat a történet megismerése után arra is buzdítják, hogy szálljanak szembe a net szennyirodalomával, a ma is felbukkanó antiszemitizmussal.

Orlai Balázs, a MOME (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) tárgyaló tanszékének tanára elmondta, hogy a programot az intézmény hallgatói fogják megtervezni, s ők készítik el azt a későbbiekben sokszorosítható emléktárgyat, melyet majd a részt vevő iskolákban fognak elhelyezni.

Az iskolák tanárait – mások mellett – egy ci-

Szöllös Vera novelláskötete értékes, lebilincselő olvasmány, bölcseséget és jóságot sugárzó. Talán nem véletlen, hogy előbb jelent meg héberül, mint magyarul. Az egyik legjelentősebb izraeli kiadó, a tel-avivi Eked, Itamár Jaoz-Keszt könyvkiadója adta ki Judit Jaron fordításában 2009-ben. A szép megjelenésű, jól előkészített, könyvgrafikailag is kellemes kiadvány címlapját az Izraelben élő Dan Diamant, alias Lovász László fotója díszíti. A kötetet a tel-avivi magyar nagykövetségen mutatták be a nagykövetségnek 2009-ben, majd a cfáti zsidó múzeum Herzl-napi ünnepségén Szöllös Vera dedikálta a könyvet.

Nincs az a kulturális szakadék, mely a zsidóságot a cionizmustól elválaszthatja. Ciont emlegetjük nap mint nap, oda való visszatérésünk kulcsfontosságú kérdés liturgiánkban és egész gondolkodásunkban. A cionizmus egy különleges gondolkodási modell, ősi paradigmája. Az elképzelt, ma inkább a létező zsidó államról szól. Létét és virágzását a zsidó tudomány forrásainak alapos ismerete jelzi. Ikonikus szépsége leírhatatlan: mozgalom és politika, filozófia és költészet, irodalom és festészet, zene és tánc. A megvalósult cionizmus a mindennapok realitásává, élet-küzdelmévé, és sajnos háborúval is megbirkózva, küszködve, vitatkozva él és létezik. (Háj vökájám.) A zsidóság kiállta a próbát. És ez az olyan emberek sokaságának köszönhető, mint amilyenekről most beszámoltunk.

IZRAELI SZÍNES

Jeruzsálemi gazellák

Ki akar szabadon szárnyaló zöld papagájt vagy szökkenő gazellákat látni egy város kellős közepén? Erre immáron lehetőség nyílt Izrael első és egyetlen városi természetvédelmi területének megnyitásával. Noha a forgalmas Pat kereszteződésnél lévő Gazellák völgye nem nagyobb, mint Jeruzsálem Óvárosa (azaz kb. 0,25 km²) – mégis egyedülállóan számít a maga nemében. Miért is?

Rövid történelem

Hetven-nyolcvan évvel ezelőtt ezen a területen a Maale HaHamisha és a Kiryat Anavim kibucok még alma- és cseresznyefaligeteket gondoztak állami támogatással, azonban az új jeruzsálemi lakónegyedek, valamint a forgalmas utak felbukkanásával ezzel felhagytak, és a kerteket benőtte végül a gaz. A környéken felépült a korábbi miniszterelnök, Ehud Olmert korrupciós botrányával fémjelzett és a jeruzsálemi táj fölé magasodó luxus épülettömb, a Holy Land. A beruházók kinézték maguknak a paragon heverő egykori paradicsomot egy 1400 fős lakótömb számára – majd megkezdődött az évtizedekig tartó bírósági csatározás a zöldek és a pénzemberek között. A civilek és a természetvédők győztek, ami részben annak is köszönhető, hogy a városvezetés is az ügyük mellé állt. A per kedvező fordulata után megkezdődött annak a 90 millió sékelnek (kb. 5,4 milliárd forint) az összegereblyézése, amely segítette a semmiből elővarázsolni ezt a mini csodát.

Miért olyan különleges?

A területen öt tavat és két patakot létesítettek, melyek vizét a jeruzsálemi Bibliai állatkertéhez hasonlóan keringetős rendszerrel újrahasznosítják. A tó körül nyugágyak vannak, a buja, bogáncssal és virágokkal teli rétek közepére pedig óriási, narancsszínű párnákat tettek – ezekhez kis utak vezetnek. A párnák vízhatlan anyagát ugyan tarkítja pár lábnyom, de még így sem mindennapi, hogy egy természetvédelmi terület közepén otthonos kényelemben lehet a látogatóknak részese.

Ezenkívül több madármegfigyelő hely, a csoportok számára kiépített pihenőhelyek (azaz fatönkszékek) várják a városból kiszakadni vágyókat. A tájat azonban csak kívülről lehet megfigyelni: a terület belseje egy kihalóban lévő gazellafaj magánbiro-

dalma. Az itt található 17 példányt magánkollektívák és állatkertekből kellett összegyűjteni. Az Egyesület a Természetvédelemért városi természetmegóvó részlegének koordinátora, Amir Balaban szerint „ez a gazellafajta szerepel a Bibliában, pontosabban a Zsoltároknak és az Énekek énekében”. Balaban úgy véli, Jeruzsálem és a gazellák mindig is együtt jártak.

Ottjártunkkor azonban a gazellák vagy sztrájkoltak, vagy a meleg déli napsütésben szunyókáltak valahol: mi egyet sem láttunk közülük. A bejáratnál lévő információs irodában viszont elvileg lehet kölcsönözni távcsövet, amivel nagyobb esély van a nyomukra bukkanni. Mindenesetre a többi madár, köztük a zöld papagáj, és maga a csodálatos táj látványa kárpótolt bennünket.

És a jövő

A Gazellák völgye nem csak az állatok számára lett megalkotva. Az iskolásoknak oktatási programok indulnak itt, a felnőtteket pedig zenei koncertek és csoportos túrák várják majd – sőt, a tervek szerint péntek este alternatív, közösségi szombatköszöntést is tartanak a parkban.

Amir Balabannak már van tapasztalata: ő a Kneszet melletti Gán Szaker parkban lévő városi madármegfigyelő hely igazgatója. Ott egy apró, náddal félig benőtt tó ad pihenőhelyet a madaraknak, melyeket egy álcázott lesből lehet megfigyelni. Romantikus és talán kevésbé ismert látvány a természetkedvelők számára, szintén ajánlom.

A Gazellák völgye projekt kb. tíz év múlva fog befejeződni. Lesznek itt kávézók, és valószínűleg az utakat is le fogják betonozni, viszont akkor már csak belépőjeggyel lehet ide bejutni – ezt szerintem ne várjuk meg, hanem aki teheti, mielőbb keresse fel a parkot.

Sasvári Ildikó / Kibic

Statisztika a 68. küszöbén

A Statisztikai Hivatal ilyenkor közli a népességi adatokat, és előszeretettel hasonlítja össze az előző évi és az 1948-as, az állam kikiáltásakor felmért számokkal.

Nos, jelenleg a Területekkel együtt alig 26 ezer négyzetkilométeres országot (ebből az 1967 előtti határok területe mindössze 21 ezer négyzetkilométer) több mint 8 millióan lakják, pontosan 8 345 000 fő.

Nemzetiségi felbontásban 6 251 000 a zsidók létszáma – 74,9 százalék –, 1 730 000 az araboké – 20,7 százalék, többségük szunnita muzulmán, a kisebbség keresztény, ők általában a görögkeleti hagyományt követik –, és 364 ezer azoknak az állampolgároknak a száma, akik nem sorolhatók egyik fenti etnikumhoz sem: ők az össznépeség 4,4 százalékát teszik ki.

A legutóbbi függetlenségi nap óta az állam lakossága 162 ezer fővel gyarapodott, ebből 32 ezret adott az alija. A „belső alija”, ahogy a születéseket nevezik, 176 ezer volt, az elhunytak száma 44 ezer.

Az állam kikiáltásakor az ország lakossága mindössze 806 ezer volt. Ma a zsidó lakosság 75 százaléka szabre, vagyis az ország szülőtte; ezek felének már a szülei is itt születtek.

A legtöbben a Dán-körzetnek nevezett Nagy-Tel-Avivban laknak, ideszámítva a Tel-Avivval már egybeépült városokat Herzliától Holonig, a tengerparttól Petach Tikváig körülbelül 3 millióan. Jeruzsálemnek több mint háromnegyedmillió lakosa van, Haifának elővárosaival („Krájot”) mintegy félmillió, Rison Lecion, Asdod, Petach Tikva lakossága meghaladja, Beér Széváé megközelíti a 200 ezer főt.

Halmos László

Izraeliek tömege látogatott el a tel-avivi magyar napokra

Több mint tízezer keresték fel a Tel-Avivban rendezett magyar napok eseményeit. A látogatók általában magyar származású izraeliek voltak, akik azon a hétvégén az egész országból Tel-Avivba zarándokoltak, hogy az otthon megszokott ételkelet-italokat kóstolhassák, és hozzá a magyar kultúrát élvezhessék.

A magyar nagykövetség és a tel-avivi városháza a magyar-izraeli NNG vállalat gazdasági segítségével közösen szervezte meg a Hatahana nevű szórakozónegyedben a szokatlan tömegeket mozgósító rendezvényt.

A megnyitón beszédet mondott Ron Huldai, Tel-Aviv polgármestere és Nagy Andor, Magyarország izraeli nagykövete. Mind Huldai, mind Nagy emlékeztetett az izraeli „nagy magyarokra”, a híres magyar származású izraeliek főként kulturális területen kiemelkedő eredményeire, Efrájim Kishon íróra, Tomi Lapid újságíró-politikusra.

A fesztiválon nagy sikerrel szerepelt a Szécsényből érkezett palóc népi táncgyűttes, valamint Farkas Zsolt dzsessztríoja. Mellettük rendkívül népszerűnek bizonyultak a magyaros kulináris élvezetek, a helyszínen árult kürtöskalács, a magyar hústermékekkel készített szendvicsek, a pörkölt, a túrógombóc, a palacsinta, és hosszú sorok kígyóztak a lángosért is.

Az egyik pultnál a Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ és a Gowellcation izraeli vállalat szervezésében a magyar turisztikai lehetőségekről kaptak tájékoztatást az érdeklődők, szállodai elhelyezéseket, magyarországi wellness utazásokat ajánlottak az izraelieknek.

A gyerekek és a fiatalok számára búvőskocka-versenyt rendeztek, és olyan tombolát is tartottak, ahol Budapestre szóló páros repülőjegyet lehetett nyerni. Este a Magyar Napok keretében a Farkas-trió a tel-avivi kikötő Sablul nevű dzsesszklubjában lépett fel, másnap pedig a palóc táncosok mellett Barcza Gergő folkzenét játszó együttese szerepelt a Hatahana színpadán.

„A magyar napok megrendezésével az volt a követség célja, hogy Magyarország pozitív arcát mutassuk be az izraelieknek: a magyar kultúrát, gasztronómiát, ételkelet, italokat, és a magyar innovációt a Rubik-kocka révén. A számítások szerint tízezer ember fordult meg a fesztiválon csak az első napon, ami minden előzetes elképzelésünket felülmúlta. Mindenki elismerően nyilatkozott arról, hogy megszületett egy ilyen rendezvény, ahol a magyar származásúak találkozhatnak, és fölidézhetik régi emlékeiket. Jó volt magyarnak lenni ezen a napon” – mondta Nagy Andor az MTI tudósítójának.

A Kárpátaljáról elszármazott Alex és Edit Simoni szerint kiváló volt a követség ötlete, s reményüket fejezték ki, hogy jövőre is lesz hasonló fesztivál. Különösen jónak találták a magyar bor- és pálinkakóstolót, és szerintük az egyetlen szépséghibát a hatalmas tömeg miatt kialakult hosszú sorok jelentették a különböző pultok előtt.

Jeruzsálem-nap

Az 1922-es nagy felosztás után – melynek eredményeként létrejött Jordánia – 1947. november 29-én az ENSZ határozatilag két részre osztotta a maradék, Palesztinának nevezett földrajzi egységet. A felosztás a területen két állam – egy zsidó és egy palesztin – létrehozását kezdeményezte. Jeruzsálem az osztozkodásból kimaradt, a város nemzetközivé tétele szabad bejárást biztosított volna a három világvallás gyakorlói számára.

Ez azonban hiú ábránd maradt, mert a palesztinai arabok a többi arab országgal karöltve sem ezt, sem a területi felosztást nem fogadták el, és ezzel kezdetét vették a zsidó települések elleni támadások. A függetlenségi háború során a jordán légió megszállta Jeruzsálem keleti felét, beleértve az Óvárost, a Nyugati, vagyis Siratófalat (mely a világ zsidóságának egyetlen szent helye) és a Templomhegyet. A megszállás eredményeként az Óvárosban akkor élő, mintegy 2000 zsidót elűzték lakóhelyükről. A várost kettészelő 4-6 méter magas városfalon a légió őrtornyaiból vigyázták a „rendet”, ahol pedig nem volt épített fal, ott rakétakilövő-állások biztosították ugyanezt. A rendfenntartás részeként az Óvárosba vezető nyolc kaput is befalazták.

Teddy Kolek, aki 1965-től volt Jeruzsálem polgármestere, így nyilatkozott: „Ebben az időszakban a helyzet Jeruzsálemben nagyon nehéz volt. Nem múlt el hónap úgy, hogy valakit ne öltek volna meg, vagy ne sérült volna meg... ha nem mástól, akkor az arabok által a városfalról dobált kövektől...”

Hiába a 2000 éves üldöztetés után kivívott függetlenség, ha a fájó tüske bennmaradt, ugyanis a kapun túl, egy kanyújtásnyira, a Szentély egyetlen megmaradt falánál zsidó nem imádkozhatott.

És így ment ez 19 éven keresztül, mígnem elérkezett 1967 és vele a felismerés, hogy a környező arab országok ismét – immáron harmadszor – háborút indítanak Izrael ellen.

A korabeli arab nyelvű médiák uszító beszéde, a határainkon tapasztalható csapatösszevonások nemcsak az izraeli vezetést, de Európa, benne az ENSZ számára is egyértelmű jelzéssel szolgáltak. Ennek ellenére az ENSZ kivonta békefenntartó erőit az egyiptomi határról, és több európai ország fegyverreladási tiltalmat léptetett életbe.

Itt állunk egy újabb vérontás kezdetén, és mint az már megszokott volt, ismét csak egyedül. Csak magunkra számíthatunk, csak katonáinkban és katonai vezetésünkben bízhatunk.

És elérkezett 1967. június 5-e hajnala, amikor is kezdetét vette a történelembe hatnapos háborúként bevonult eseménysorozat. A támadó fél Egyiptom, Szíria és Jordánia.

A világ közvéleményét már az első napok történései is meglepték, de a győzelemsorozat a háború harmadik napján ért a csúcusra, ekkor került ugyanis sor Jeruzsálem felszabadítására. Rövid, de annál véresebb ütközet vette kezdetét, és a hajnalban ledobott ejtőernyősöknek, valamint a falon kívülről tankokkal érkező alakulatoknak áldozatvállalása délelőtt 10 óra meghozta az eredményt. Jeruzsálem a 19 éves jordán megszállás alól felszabadult!

Jeruzsálem Óvárosa akkor is zsúfolt volt, tele a vallások szent helyeivel, ami komoly dilemma elé állította a vezérkart. Ilyen körülmények között egy légítámadás szóba sem jöhetett, és a harcosok is szigorú parancsba kapták a vallási helyek maximális megóvását. A harc tehát utcáról utcára, házról házra, lakásról lakásra folyt, mígnem az utolsó jordán légió is ki nem űzték a területéről, és a Templomhegyen kitűzheték a kék-fehér zászlót.

És akkor a befalazott Oroszlános kaput páncélossal áttörve, katonáink meglátták a Siratófalat!

És sírtak is! Kik azért, mert újra láthatták, kik azért, mert még soha nem látták! És voltak, akik megpihentek a Fal tövében.

És amikor Jeruzsálem lakosságának fülebe jutott a hangszórókból áradó hír: „a Templomhegy a kezünkben”, a vezérkari főnök, a biztonsági miniszter és a háttérvédelem parancsnoka mellett a tömeg is megindult látni a csodát.

És 19 év után a Kotel kövei ismét hallhatták a sófár hangját, láthatták a katonák és a civilek örömét.

És két héttel a háború befejezése után a Kneszet kimondta, hogy ijár 25-é Jeruzsálem napja!

Lehárblog

Olvasói levelek

Smúzolás egy eseményről

A nem túl nagy helyiség (Írók Boltja) megtelt azon délutánon, amikor Kardos Péter rabbi, kántor, újságíró, „humorista”, lelki finomságok tudója hallgatta a kora esti beszélgetést, illetve smúzolást. A beszélgetést, illetve smúzolást, smúzolást Benedek István Gábor (BIG) vezette le, elismerésre méltóan. A közönség figyelmes volt és aktív.

A zsidó sajtó igen fontos. Az Új Élet híven a hagyományokhoz, a változó (de milyen gyakran változó!) világban teljesítette az elvárásokat. Kielégíteni a hívők igényeit, hol vigasztalni, hol buzdítani, nem könnyű feladat. A Síp utcai kevert című könyvből érdemes egy mondatot idézni Rabbi Jiszráéltól, mely szerint ha nem tudjuk a tűzgyújtás titkát, nem ismerjük a világot, akkor elmesélhetjük, hogyan történt, miként történt. A tűzgyújtás titkát az említettek ismerik, sőt az imákat is, csodák csodája, mégis elmondhatjuk, elmesélhetjük, hogy mi és hogyan történt. Az Új Élet című újságot évtizedek óta olvasom. A gyerekkor első tizenöt évét nem számolom, 65 évet így is számba vehetek. Tudjuk, hogy mikor diktáltak „felülről”, tudjuk, hogy mit követeltek, ennek ellenére az Új Életet akkor is érdemes volt olvasni, mert tárgyi bizonyítékot nyújtott, hogy van Magyarországon minden nehézség ellenére zsidó élet. Funkcionáltak az imaházak, a már említett smúzolás sem hiányzott, a különböző árnyalatok is helyet kaptak, az ortodoxia nem hagyta magát befolyásolni, a neológok – nem szeretem ezt a megkülönböztetést, mert lenéz, inkább úgy mondanám, minden árnyalat igényezett a fohászokat a közösség elvárását figyelembe véve, de mégis hitelesen tolmácsolni. A legnehezebb időszakokban sem feledkeztek meg arról, hogy a vallás kötelez. Bírálatot már csak azért sem írhatok az akkori vezetőkről, mert nem voltam a helyükben, nem tudom, azon a poszton lehetett volna-e másképpen is csinálni. Hogy magam mit cselekedtem volna, olyan titok, amelynek választát én sem tudom. Az más kérdés, hogy nem is kívántam a helyükbe lépni. Mindenesetre nem rózsás körülmények között, de a fohászokadást biztosítani tudták. A stíbulók is működtek, bár sok bezárta kapuját, de a kicsiny „lakások” megtalálhatóak voltak. A felelősségünk most is nagy. Mert a közösségek műlik, hogy az imádkozáshoz szükséges minjen (legalább 10 férfi) jelen legyen. Az élet – például az egészség – sok mindent befolyásol. Paradoxon, de remélhetőleg akkor is zavartalan lesz a fohászokadás lehetősége, ha különben szabadságról beszélhetünk.

Kissé elkanyarodtunk a bevezetéstől. K. Péter könyve a nehéz idők, de a most meglévő fenti gondokat is idézi. A mostani atmoszféra kedvező, és csak remélni tudjuk, hogy ez az előny nem válik hátránnyá. A könyörületes Ég lehetővé teszi, hogy a jó szándék megvalósuljon. K. Péter könyvét érdemes kézbe venni, sőt el is lehet olvasni. Aki átélte a csaknem nyolc évtizedet, mint e sorok írója, tanú-síthatja a leírtak hitelét. Aki ott dolgozott és dolgozik, annak felelőssége óriási. Tolmácsolni a valóságot, vitatkozni a nyilvánosságával vagy nem, eldönteni hihetetlenül nehéz. Aligha tévedünk, ha azt írjuk, a gondok sosem kisebbek, legfeljebb mások, mint a múltban.

Már az is elég, és ezt nyugodtan írjuk le, hogy olvasmányos a könyv. Krónikás legyen a talpán, aki a hét évtizedben történekről és napjainkról hitelesen tud beszámolni. Más volna, ha a történelmet befolyásolni tudnánk. Ha azt kérdeznék, hogy e sorok írója másként csinálta volna-e, akkor azt mondanám, nem tudom – mint írtam, a történelmet nehéz befolyásolni. S aki ezen körülmények között is krónikás maradt, és e súlyos terhet elvállalta, elismerést érdemel. Benedek Tibort, a kiváló színészt idézve, aki jellegzetes hangján harsogta, „Van probléma? Itt kell elmondani, nem a folyosón suttogni-butogni”, Kardos Péter így tett, mert mindent látott, ami korunkban történt és történik. A lehetőség felső határáig elment. Tette a dolgát, teszi a dolgát, és adja az Ég, hogy továbbra is, bis hundert und zwanzig. Az említett kis helyiségben, hallgatva a vitát, feltettem a kezem hozzászólásra, de a diskurzus oly heves lett, hogy nem kívántam részt venni benne. Hazamenve vártam néhány napot, vettem a tollat, és megírtam ezt a levelet, személyes hangút, mert más nevében nem is beszélhetnék.

Ezért amiről írunk, azt valakinek el kell mondani. Hogy miről is volt szó abban a nem túl nagy helyiségben. Ami ott elhangzott, biztos megjelenik majd nyomtatásban, talán engem meg is előzve. Mégis, elemi iskolai osztálytársamnak, az egykori Dob utcai diáknak azt üzenem, és kötelességem üzenni, nem felejtettem el, honnan jöttél, megtetted, amit megtehetted, bizonyára tudod, hogy figyel téged a nagyvilág. A lap eljut majd messzire, amire nem is gondolnánk. Maradj ezért a kaptafánál, bis hundert und zwanzig. Olvassák ezt az újságot olyan messze is, hogy az ország nevét nem is tudnám leírni. Az sem baj, ha Kösztenbaum barátom nem változtat helyet, marad rendkívül nehéz munkájánál bis hundert und zwanzig. És higgye el, hogy ezt kívánja sok olvasó a nagyvilágban. Elég sokkal diskuráltam erről a témáról, és mindig dicsekedtem, hogy egykor osztálytársak voltunk a Dob utcában, és hogy ezen utca szelleme érződik a lapon, ezt én nagyon fontos dolognak tartom. Pénteken jutottam hozzá, hogy ezt az írást befejezem, ezért sokak nevében kívánom neked a folytatást. Sok örömteli sábeszt és dolgos hétköznapot kíván neked egykori iskolatársad a patinás és felejthetetlen Dob utcából. Tollat nem ragadtam volna, ha a sok-sok ismerős és kevésbé ismerős véleményét a templomban – pontosabban a süllben – nem hallottam volna.

Üdvözlí az egész családot és nagy család egyik tagja:
D. Gábor

Márai, a „tisztességes antiszemita” naplózó publicistája

Márai Sándor naplója foglalt feljegyzései kétségkívül lebilincselők. Azonban ahogy kötetről kötetre haladtam (1943–1948), egyre ellentmondásosabb érzések kerítették hatalmukba. Kényszerítettek, veselkedtek neki az egésznek elől. Tematikusan jegyzetek készítése margóra és az első-hátsó betélapokra. Sormegjelölések, idézetek, töprengő reagálások. Ezeket summázom.

A fából vaskarika foglalat, „tisztességes antiszemita”, mind ez ideig a leghatározottabban és abszolút általános érvénnyel elvettem. Azonban Máraival összefüggésben, szabályt erősítő kivételként, felöltött mint szomorú bölcsesség. Szomorú, hiszen az antiszemita az emberiség, az emberiség, az ember tökéletesedése felől nézve tisztességtelen és beteg jelenség. Máraival viszont az örült történelmi kor és a jóra ígkő személyiség találkozásából eredő paradoxont észlelek. Együtt

létezik benne a mérhetetlenül gazdag, árnyalt tudás, a mély emberség, és az antiszemita – bűnbakképző lényegéből adódó – kiküszöbölhetetlen primitívsege.

Két fő kérdést kell(ene) körbejárni. Mitől tisztességes, ha antiszemita? Mi alapján tartható antiszemitának? Márai a holokauszthoz való viszonyulásában – tisztességes. Mert cselekedetei szerint az (nincs okunk kétkedni a saját magáról készített feljegyzései tényigazságában, lásd Napló, 1943–1945). Több ízben nyíltan kiáll az üldözött, kárhözott, megbélyegzett zsidók mellett. A valódi, a zsigeri antiszemitákkal szemben.

Ugyanakkor Márai antiszemita-musa tagadhatatlan. Hiszen ő is „bűnbakolja” a zsidókat. Szövegszerűen kimutatható: visszatérően a zsidóságban keresi és véli megelni az antiszemita végső okát, a kiváltó alaptényezőket. Továbbá – helyenként – kisebbíti a zsidó mártíriumot és hiteltelenti felpanaszolását.

E jelenség a lélektan mentén értelmezhető. A kognitív diszsonanciát (az önképem negatívából pozitívra fordítását a külső környezetet valószínűsítve: „...nem tudlak elfogadni, mert nem tudom elfogadni magam, vagyis azon az áron vagyok, aki vagyok, hogy pálcát török feletted, gyarlóságaimat veled indokolom”) mozgató sajtós projektív identifikáció révén válik Márai megint és megint antiszemitává (a projektív identifikáció általában: „...saját elégtelenségem önmagam előtti eltágadásából fakadó rossz érzésemet rád vetítem, hogy azután a tőled hámisan – ellenem és mások ellen – észlelt fenyegetés, tévesen neked tulajdonított veszélyeztetés mezőjében alakítsam folytonosan veszedelem-orientált vélekedésemet és magartatásomat, ily módon mindig hozzád képest meghatározva helyemet, léteimet”). Konkrétan: Márai az önmagával szembeni tökéletesség-igényéből eredően képtelen feldolgozni mikrofelelősségét a holokausztért. Az így formálódó személyes kudarcérzéséből táplálkozó büntudata megtöri az észlelés realitás működését. Tudniillik ő nem lehet „alembert”, a csorda része. Parányit sem osztozhat a tömeg vétkességében, így jut el oda, hogy nála a zsidó bűnbak nem csupán bűnhordozó (tehát véltlen, a bűnösök helyettesítésére kiszemelt áldozat), hanem egyúttal bűnös is. Ezzel az általánosító szemlélettel, a kollektív minősítéssel pedig újra és újra él.

Márai antiszemita-musának vizsgálata bővítheti ismereteinket a magyarországi antiszemita-musáról. Nem tehetség- és/vagy sikerhiányos eredetű frusztrációból, nem valamiféle, a külvilághoz képest, a társadalmi környezetben lemérhető kudarc elviselésének, hordozásának képességhiányából lett antiszemita (mint az antiszemita túlnyomó többsége). Eredendő, egyéniségéből kiszakíthatatlan tisztessége, a büntől való mérhetetlen borzongása eltorzította önreflexióját. Így a zsidókban kereste és találta meg az őket sújtó ordas eszme (és gyakorlat...) legmélyebb okát, ám ugyanakkor minden alkalommal, amikor életük, egzisztenciájuk akár minimuma került veszélybe, cselekvően(!) szolidárisá vált velük.

Márai humanizmusát arisztokratizmus csapta be.

Nekünk a „tisztességes antiszemita-musi” is meg kell becsülnünk. Mert ott tartunk, ahol voltunk...

Fekete György nyug. mentálpedagógus történelemtaná

A hevesi áldozatokra emlékeztek

A hevesiek által mélyen tisztelt, 93 esztendő Kertész Imre bácsi – akinek szinte az egész családja áldozattá vált – és Sveiczter Sándor polgármester is részt vett a Hevesen tartott rendezvényen. A gyászszertartást Radnóti Zoltán rabbi és Rudas Dániel kántor végezték a második világháborús emlékműnél.

A 93 esztendő Kertész Imre

Fotó: Jakab Tibor

Tanítottak, építettek, kereskedtek, alkottak, újságot írtak, gyógyítottak, előremutatón gondolkodtak és maradandó emlékeket hoztak létre, s akiket erőszakkal hurcoltak el, ők mind itt éltek közöttünk, velünk együtt tervezték a jövőt, majd rettegéssé váltak mindennapjaik – fogalmazott beszédében Sveiczter Sándor.

Széky Gábor, az egri hitközség vezetője az elhurcolt hevesiek hiányáról tett említést, majd megköszönte, hogy az új vezetés rendben tartja a zsidó temetőt.

Peszáchkor ültünk a templomban, és ott tudtuk meg, hogy gettóba kell vonulnunk. (...) A lakásunkban lévő holmikak felleltározottak. A saját költségükön felfogadott szekérrel kellett az Eger felett lévő Bagolyukba, a csendőrök által kiköltöztetett bányászok lakásaiban berendezett gettóba mennünk. Csak kevés holmit vihettünk, takarókat, száraz ételt, magunkat kellett ellátnunk enivalóval. Ott két kis lyukat kaptunk, az egyik szobában a mi családunk, a másikban a nagybátyám – Friedmann Dezső, aki sakter és kántor is volt Hevesen – családja szorogott. Innen június 9-én indultunk Kerecsendre, gyalog. Innen vittek szintén gyalog Maklára, bevagonírozni – emlékezett 1944 tavaszára László Miklósné Kertész Lili.

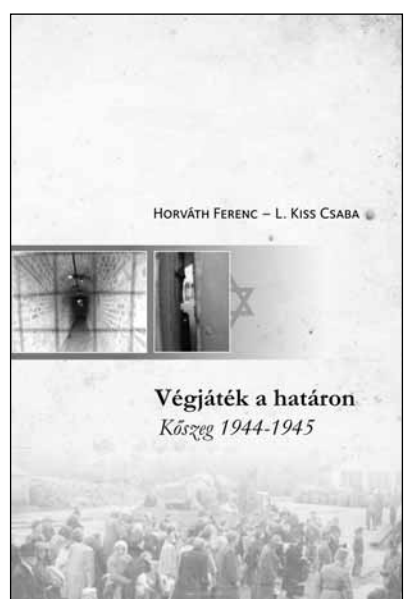
Május 9-én kb. 1500 személyt vittek Hevesről, Füzesabonyból és a környéki településekről a bagolyuki bánya elhagyott munkásszállásaira. Hevesről családonként, szekerekkel, csendőri felvigyázás alatt indult meg a kétnapos menet a bányába. Bagolyukból a férfiak közül a 18 és 56 év közöttieket munkaszolgálatra vitték. A többiek hozzáfogtak a telep szállásainak rendbetételéhez, földet hordtak. Később a bagolyukiakat az egri gettó zsidóival együtt a kerecsendi téglagyárban felállított táborhelyre koncentrálták, majd gyalogosan a maklári vasútállomásra szállítva adták át a németeknek. (...) A belügyminisztériumi rendelet szerint a zóna lakosságát június 16-ig kellett Kassán át Auschwitzba deportálni – mesélte a történeteket Gy. Tömöri Ilona főmuzeológus.

Hevesen és a környéki településeken mintegy 400 ember vált a holokauszt áldozatává.

A Hevesi Hírportál cikke nyomán

Két új könyv

A Szülőföld kiadó a közelmúltban jelentette meg L. Kiss Csaba Végjáték a határon című dokumentumtá-

rát. Tíz évvel a bizonyítékok feltárása utáni valóban érdemi előrelépés a mű megjelenése, mivel sokan még ma sem tudják, hogy Kőszegen jeltelen tömegsírban nyugszanak a második világháborúban elpusztított sok száz zsidó származású honfitársunk földi maradványai. Több újságicikk és televíziós felvétel is készült, de mindenki csak ígérte, hogy méltó emlékművet kapnak az áldozatok. Hosszas huzavona után 2008-ban történt meg a szakértői feltárás, ami minden kétséget kizáróan bizonyította a tömegsír létét. A szerzők a fellelhető dokumentumok és visszaemlékezések alapján megpróbálják könyv formájában bemutatni a nyilasuralom kőszegi borzalmait.

mű. A zsidó és az egyetemes történelem, kultúra iránt érdeklődők valószínűleg feszült izgalommal olvasásuk e kötetet. Mi is volt ez az egyedülálló terv, mi húzódtott meg a háttérben, miért volt oly fontos már a 19. század vége felé a zsidó állam megteremtésének, visszaállításának gondolata? Egységes volt-e a zsidó nép a megvalósítás szükségességét illetően? Kérdést kérdés követ.

1941-ben(!) egy rövidített változat látott napvilágot a Zsidó Nemzetkiadás Spinoza-füzetek sorozatában, Szilágyi Dénes újrafordításában.

Mindkét változat gyakorlatilag hozzáférhetetlen. Jelen újrafordítás kiadásakor célunk a hiánypótlás volt. Emellett a dr. Borsányi-Schmidt Ferenc és Albert Tibor által írt eligazító tanulmány és személyes hangvételű esszé jól érthető történelmi, filozófiai, vallási keretek közé helyezi a művet.

Herzl Tivadar A zsidó állam című munkája alap-

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhöz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a házi orvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén kedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Húvös Katalin fogtechnikus mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfűrész, fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz hához megyünk. Hétfői ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Szines és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

GÁBOR ESZMERALDA becsüsműgyűjtőnő elsőként, legmagasabb áron, készpénzért vásárol judaikat, továbbá festményeket, csillárt, bronztárgyat, bútorokat, ezüstartágyakat, tört vagy fazonaranyat, porcelánokat, herendit, meissenit, Zsolnayt, Kovács Margit, Gorka Géza alkotásait is. Egyebeket, órákat, teljes hagyatékokat. Kiszállás, értékelés díjlan, vidékre is. Üzletünk: II., Fő u. 67. Tel.: 06-1-789-1693, 06-30-382-7020.

Veresegyházi nyugdíjasotthonban átadó 46 m²-es, azonnal beköltözhető, bútorozott szuperapartman. Irányár: 3 300 000 Ft. Havi ellátás, gondozás: 210 000 Ft. +36-70-208-3048, +36-20-910-2616.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:
Kardos Péter

Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:
Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondai Kft., www.mondai.hu

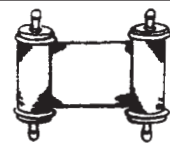
Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

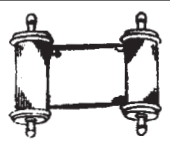
Mártír-istentiszteletek 2015

Június 21.		
Nagykátá	10.30	Temető
Szécsény	11.00	Temető
Sárbogárd	16.00	Temető
Tótkomlós	14.00	Emlékmű
Június 28.		
Veszprém	10.00	Temető
Cegléd	9.30	Zsinagóga
Szolnok	11.30	Zsinagóga
Szeged	10.00	Gettóemlékmű
	11.00	Zsinagóga
Békéscsaba	15.00	Temető
Dombóvár	14.00	Zsinagóga
Kaposvár	11.00	Temető
Gyula	12.00	Temető
Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert	16.00	Frankel Leó úti zsinagóga
Debrecen	11.30	Pásti utca 4.
Június 30.		
Vác	10.00	Temető
Július 5.		
Jászberény	11.00	Temető
Karcag	11.00	Zsinagóga
Szombathely	11.00	Temető
Tapolca	13.30	Emléktábla
	14.00	Temető
Szekszárd	10.30	Művészetek Háza, volt zsinagóga
Soroksár	9.15	Temető
Pesterzsébet	10.15	Temető
Csepel	11.30	Temető
Újpest, Rákospalota, Pestújhely	18.00	Újpesti zsinagóga
Pécs	10.30	Zsinagóga
Keszthely	11.00	Zsinagóga
Jánoshalma	11.00	volt zsinagóga
Július 12.		
Sopron	11.00	Temető
Pápa	11.00	Zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel, mert változás lehetséges.

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Jún. 19.	Szombat reggel Jún. 20.	Péntek este Jún. 26.	Szombat reggel Jún. 27.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.30	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuváros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.35	8.00	20.35	8.00
Alma u. 2.	18.30	9.00	18.30	9.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desseffy u. 23.	20.35	9.00	20.35	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
		Vidéken		
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Június 17.-18. szerda-csütörtök Sziván 30.-Támmuz 1. Újhold

Június 19. péntek Támmuz 2. Gyertyagyújtás: 8.26

Június 20. szombat Támmuz 3. Szombat kimenetele: 9.47

Június 26. péntek Támmuz 9. Gyertyagyújtás 8.27

Június 27. szombat Támmuz 10. Szombat kimenetele: 9.47

A vén Duna

*Hideg van, fázom, a szél dübörög,
Én állok itt, nem megyek, könnyemet törölöm.
Rohanj csak, vén Duna, rohanj, meg ne állj,
Vidd magaddal a múlt, az öreg múlt összes bánatát.*

*Lenézek a lábamhoz, előttem bronzcipő,
Egy-kettő, számolom, de többre nincs erőm.
Mennyi fájdalom, mennyi szenvedés, mennyi kín és harag,
Mennyi ártatlan, gyermek, öreg és fiatal.*

*Lángra lobban egy gyertya, száz mécses világot,
Játszanak az árnyak, egymást kergetik,
Futnak partról partig, közben nevetnek,
Mily vidám e móka, mily gyermekes.*

*Arcomon torz mosoly, lassan indulok,
Az élet menetét én továbbgondolom,
Ím, e szép ország, benne vár és patak,
Gyönyörű hegyek, völgyek, fák és tavak.*

*Ez itt az én hazám! Az én otthonom!
Elvenni többé soha nem hagyom!
Itt születtem, dolgoztam és vagyok
Olyan, mint bárki más, igen, magyar vagyok!*

*Ballagok lassan a sötét vízparton,
Sóhajom száll, könnyemet morzsolom.
A víz föl-fölcsap, cipőmet nyaldossa,
Hideg ráz, a félelem a torkomat szorítja.*

*Zötyög a vén busz, kereke csikorog,
Mellettem ifjú pár, rajtam mosolyog.
Kezemben zászló, hatágú csillaggal,
Fehér szöveten a kék színű csíkokkal.*

*Gúnyos tekintetük egyre kínosabb,
Hangjukból kihallik megvetésük java.
Mind a Dunába! mondja az ifjú lány,
Csitítja a fiú, csönd, csönd, elég már!*

*Nézek meredten, testemben rettegek,
Gondolatok ezrei rohannak fejembe.
Szólanék, de a szó a nyelvemen megrekedt
A hang félelmében elbűjt, bennrekedt.*

*Az ajtó kinyílik, szinte leugrom,
Igen, nevsz, de megfutamodom.
Döbenten állok egy állomás peremén,
Az ablakból még látom az olcsó megvetést.*

*Könny szökik szemembe, zászlóm eldugom,
Fejemet lehajtvá lassan kullogok.
Ajtómat bezárom, láncomat felteszem,
Reszket a két kezem, cicámot keresem.*

*Szórásban elbűjva, szorosan ölelve,
Neki mondom el azt, hogy most mit érzek.
Doromból és morog, bújják és szeretget.
Te kis butus jószág! De jó, hogy vagy nekem!*

*Nézem a tévét, benne a híreket,
A gonosz álmából újra ébredsz.
Kicsiny hazám, kérlek, óvj meg engemet,
Fogadj be testedbe, oltalmazd életem.*

*Állok az ablakba, az utcát kémlelem,
Mily csodás az éj, mily csendes és végtelen.
A csillagok az égen fényesen vigadnak,
Táncol a Hold is, a fák mögött megbújva.*

*Falakon a képek, ezernyi emlékllel,
Mosoly az arcokon, házak a háttérben.
Pici kis lábak, amott egy anyóka,
Hajlott bottal egy kedves, ősz hajú apóka.*

*Forró teát szürsölve még mindig reszketek.
Zászlóm az asztalon, semmiről nem tehet.
Felemelem lassan, csókkal hitem meg,
Majd virágaim között végleg otthont lelt.*

*Lobogj csak, zászlócska, bontsd ki szárnyadat,
Mutassuk meg az egész világnak,
Hogy egy vagyok csak, egy, Izrael fiának,
De legnagyobb csodálójá e gyönyörű országnak!*

*Lobogj csak, zászlócska, feszítsen könnyű szél,
Hatágú csillagod gyűjtsen végre fényt.
Mutasd meg erődöt, mutasd hűséged,
Mutasd meg a világnak egyenlőségét!*

*Súlyos teherrel fejemet lehajtom,
Álmomban a békesség szelíden átkarol.
Nem félek semmitől, csend és békesség,
Zaklatott kis lelkem lassan elalél.*

*Meleg van, nem fázom, a szél se dübörög,
Én itt állok, nem megyek, arcomon örömkönnny,
Szellő lányka lassan a hajamat cibálja,
Játszani hív, mosolygunk a bolondos Dunára.*

Nemesnyik Judit

Az ORZSE Szociális Munka és Társadalomtudomány Tanszék, valamint a Hallgatói Önkormányzat közös irodalmi pályázatát hirdetett meg, melyen Nemesnyik Judit verse megszövegezte első helyet ért el.

Nemesnyik Judit 41 éves. Jelenleg az ORZSE szociális munka szakának elsőéves hallgatója. Az egyetem mellett idős emberek gondozásával foglalkozik. Korábban idős- és gyermekgondozással és házi betegápolással foglalkozott. Szociális, segítő tevékenységei előtt telefonos asszisztensként, pénzügyi ügyintézőként dolgozott rendezvényközpontban és bankban is. Mozgássérült gyermekkorától kezdve, nehéz szociális körülmények között nőtt fel egy gyermekotthonban.

Hírek, események röviden

– **Balatonfüred.** Kedves Hittestvérünk! Ebben az évben július és augusztus hónapban lesz nyitva a Mazsihisz balatonfüredi üdülője. Kóser étkezést biztosító szállásunkról a Hitközség szociális osztályán lehet érdeklődni hétfő, szerda, pénteki napokon. Telefon: 413-5524, 413-5571. E-mail: szocialis@mazsihisz.hu. Cím: 1075 Bp., Síp u. 12., I. emelet, 121. szoba.

– **Hősök Emléknappja.** Az első világháborúban elesett zsidó származású katonák és az 1956-os forradalomban való részvétel miatt kivégzett hittestvéreink emlékére a Mazsihisz nevében koszorút helyezett el Apró József, az 56-os Hagományörző Veteránok Világszövetségének elnöke és az egyesület egyik vezetője tagja.

– **Adományok.** Kovács Attiláné 5000 Ft-ot küldött az Igaz Emberekért Alapítványnak a Jad-Vasemkitüntetések megsegítése céljából.

Megmondóemberek

Ne dugd a zsebedbe a kipád a zsinagóga ajtajában, tartsd a fejedet még a sarokig, vagy a másodikig, vagy hazáig...

Glitsenstein Smuel rabbi

Amit a holokausztról mondunk, addig lehet hiteles, míg nem kincstári és nem kötelező.

Révész Sándor

Valahol a szivárványon túl

Az Óz, a csodák csodája című mese-film alapja a sikeres gyerekmeseirő, Lyman Frank Baum 1900-ban megjelent novellája, a Wonderful Wizard of Oz. A film Victor Fleming (az Elfújta a szél rendezője) vezénylete alatt készült, és először 1939-ben, a második világháború kitörésének évében vetítették. Másodikos-harmadikos gimnazista lehettem, mikor 1940-ben vagy 41-ben megnéztem, és mindenkiel együtt élveztem és csodáltam. Az Óz az egyik legsikeresebb mozi a filmgyártás történetében, átszámított bevétele negyedmilliárd dollár. Az Amerikai Kongresszus könyvtára a filmet kulturális, történelmi és esztétikai szempontokból nagy jelentőségű műként regisztrálta 1989-ben. Van benne egy dal, melyet az akkor 17 éves ünnepelt diva, Judy Garland (Dorothy Gale szerepében) énekelt. A Valahol a szivárványon túl (Somewhere Over The Rainbow) fülbemászó zenéje annyira magával ragadott mindenkit, hogy ki is figyelt volna a szövegre? Jómagam bizonyára nem, de feltehetően sokan mások sem. Hogy aki mégis odafigyelt, mit érthetett belőle? Bizonyára nem sokat. Mindenesetre nagyon sikeres volt, és évekig a legnépszerűbb dalok listájának élén állt. Az amerikai lemezgyártó-ipari egyesület, valamint a nemzeti művészeti alapítvány a dalt mint a huszadik század első és legkiválóbb szerzeményét listázza.

Zsidó zeneszerzők írták az Amerikában népszerű karácsonyi dalokat is, az Oroszországban született Irving Berlin (Israel Isidore Beilin), egy ortodox kántor fia szerezte például a Fehér karácsony című, máig is népszerű slágert. Zsidó származású Johnny Marks is, egy üzletember fia, aki valóságos specializálta magát a műfajra: az ő szerzeménye a Rudolf, a vörös orrú rénszarvas, a Szent, örömteli karácsony, az

Zsüzt és arany és sok más, összesen tizenkét népszerű karácsonyi dal.

A 2014-es Oscar-díj-átadó ünnepség alkalmával a Wizard of Oz mese-film 75 éves évfordulóját ünnepelték, és a Valahol a szivárványon túl című dalt a művésznévén Pinknek becézett énekesnő énekelte. Pink, akinek teljes neve *Alecia Beth Moore*, és színésznő, dalszerző és énekesnő is egyben, azt mondta, hogy „mikor a dalt énekeltem, nem Ózra gondoltam, hanem Európa elveszett zsidóságára és a bevándorlókra”. Pinknek zsidó háttere van, ugyanis édesanyja Judith Kugel litván származású ápolónő. Amit Pink kiértett a szövegből, az feltehetően több figyelmet érdemel.

Az ominózus dal két ismert zsidó művész alkotása. A zenéjét Harold Arlen (születésekor Hyman Arluck, szülei litván zsidó bevándorlók, apja kántor) szerezte. Arlen sok zenedarabot írt a harlemi Cotton Club, valamint broadwayi és hollywoodi filmek számára, amellyel több népszerű szám is az ő nevéhez fűződik. A Valahol a szivárványon túl szövegírója pedig

Edgar Yipfel (becenevén Yip) Harburg (született Isidore Hochberg), egy négygyermekes, oroszországi eredetű, jiddis nyelvet beszélő ortodox zsidó család legkisebb gyereke.

A Valahol a szivárványon túl szövegeinek és dallamának szerzői mindketten vallásos kelet-európai zsidó családok leszármazottai.

Mindkét család tudatában volt a származási országában dúló antiszemitizmusnak, és bizonyára a pogrom sem volt ismeretlen fogalom számukra. Valójában a zsidóüldözés elől menekülve vándoroltak ki Amerikába, hogy nyugalmat, biztonságot, megélhetést és békességet találjanak. A Yip Harburg által írt Valahol a szivárványon túl szövege:

Valahol a szivárványon túl

Széles út van,

Egy föld,

Mint azt az altatódalban hallottam.

Valahol a szivárványon túl

Kék ég van,

És az álmom, amit merek álmodni

Valóra válik valóban.

Néha elmondom a vágyam

A csillagoknak,

És felébredek ott, ahol a felhők már

messze mögöttem vannak,

Ahol a gondok elolvadnak, mint az

Esőcseppek.

Idegenben, a kémények felett

Fogsz engem megtalálni.

Valahol a szivárvány felett

Madarak szállnak.

Madarak repülnek a szivárvány felett.

Miért, ó, miért nem tudok

repülni én is?

Ha boldog kis kék madarak szállnak

Túl a szivárványon,

Miért nem tudok én is?

A dalszövegben számos olyan motívum van, amely a náci által hamarosan meghódítandó Európából menekülni akaró zsidóság reménytelenségét fejezi ki, és a zsidóság szomorú sorsát allegorizálja. Először is az „egy föld, melyet az altatódalban hallottam” semmi esetre sem lehet Amerika, hanem Izrael földje, melyre a zsidóság kétezer éves száműzetése alatt sem szünt meg vágyakozni „a következő évben Jeruzsálemben”. A szivárvány felett az ég kék, ami a nyugalom és a béke kifejezője, de miért kékek a szálló kismadarak? Vajon nem Izrael nemzeti színe jelképezik a boldog kis kék madarak? Feltételezhetően van némi párhuzam a Kalever rabbi, Jitchak Eizik Taub kék szárnyú madarával, mely a Szentföldre vágyakozó rabbit várja. Sok kétség nem lehet, Yip Harburg ismerte a neves rabbi Szól a kakas már dalát.

Az 1939-ben írt szöveg szinte előre látja a menekülni nem engedett európai zsidóság reménytelenségét: „madarak szállnak a szivárvány felett, miért, ó, miért nem tudok repülni én is”, hasonlóképpen a zsidóság pusztulását: „idegenben, a kémények felett fogsz engem megtalálni”. Idegenben és kémények felett, tragikus pontossággal allegorizálja a holokauszt borzalmait. Az „álom, mit merek álmodni, valóra válik valóban” pedig profetikusan megjósolja Izrael Államának újrászülését, ami kilenc évvel a dal megírása után valóra is vált.

Az Óz, a csodák csodája című film és dalbetéte, a Valahol a szivárványon túl világsiker aratott. Talán jobb lett volna hamarabb felfigyelni rá, és megérteni a dalszöveget. Ambátor alig hiszem, hogy a felismerés valamin is változtatott volna.

Dr. Kende György

SPÁNN GÁBOR

Családi idill

Régi újságírói közhely: a téma a mindig az utcán hever, csak le kell érte hajolni. Van az úgy néha, hogy lehajolni sem kell érte, elég csupán odafigyelni. Egy mai fiatal anyuka a szemem előtt sétáltatja 5 éves forma kisfiát, aki olyan kövér, hogy a hájhurkától már most alig lát ki a szemén, és szemet szűr „elnevelésének” látványa. Tudniillik imádó édesanyja átlag 20 méterenként ad a kis daginak egy újabb szelet csokoládét. A gyerek egy robot kényszermozgásával gépiesen tömi magába az édességet, és hogy teljes legyen az idill, mindegyik papírját másik felén dobja el a járdán. Egy darabig bírom nézni, majd óvatosan rászólok a hölgyre: Asszonyom! A gyermeke enyhén szőlyva is túlsúlyos, ne vegye tolakodásnak, de miért eteti ennyi csokoládéval?

A nő nem kapta föl a vizet, én nem kaptam gorombaságot, de nem is lettem okosabb a választától. Csak azért adok neki ennyi csokit, hátha ha ezt eszi, leszokik a dohányzásról.

Hétköznap délutáni imáról és némi halachikus tudományos ismeretterjesztő előadásról tömegközlekedéssel mentem haza.

Ülök a kispáldalatin, és nézem az embereket. A sors szeszélye úgy hozta, hogy a mellettem lévő két ülésre egy fiatal anyuka és kb. 5 éves kisfia került. A gyerek, miközben csokoládét majszolt, engem nézett. Az a fajta nyúlt, ismerkedő típusú volt, aki minden alkalmat megragad, hogy „kommunikáljon” ismeretlenekkel. Miután rámosolyogtam, ezt bátorításnak vette, és ahogy gyerekek szokták, a „nekem ebből kettő van, beeeee!!!” hanghordozással odaszólt: Megyünk a Bábszínházba! Bizony!

Én jó szórakozást kívántam neki, és épp meg akartam kérdezni, vizsgáztatózó tájékozottságát, hogy mit néz meg, amikor már anyjához fordult az újabb kérdéssel: Mama! A Bábszínház után elmegyünk hamburgert enni?

A csinos fiatalasszony rám nézett, és mint színész, aki a végszóra várt, jó hangosan felelt: Nem, kisfiam! A szendvicset eszed meg, ami a szatyromban van, mert a részeges apád elitta a hamburgerrelvált!

Láttam a gyerek szemén, nemigen tudja összehozni az édesapját és az elivott hamburgert. Ebben a szituációban egy 5 éves gyerek nem tud viselkedni, ezért itélkezés helyett inkább tovább kérdezett: Anyu! Sokáig fog tartani a Bábszínház?

A hölgy „lányomnak mondom, hogy menyem értsen belőle” módon nekem válaszolt: Kb. két órát fog tartani, és ez éppen elég idő lesz arra, hogy a ronda apád összeszedjen még egy alkalmi barátját.

A gyerek árcsőről lerítt, hogy nem ebbe az irányba kívánta vinni a beszélgetést, és nem lett okosabb. Bennem ágaskodott a kérdés: Ha nagyobb lesz, miként fog ez a gyerek az apjára gondolni, és hozzá viszonyulni? Szociológiai horrorállapotomból a nő nekem szegezett kérdése ébresztett: Uram, tudja, hol a Bábszínház?

Nyeltem egyet, és válaszoltam: A Vörösmarty utcánál kiszállnak, és a szemben levő oldalon, ott a Bábszínház, ha a kedves férje mostanra azt is el nem itta.

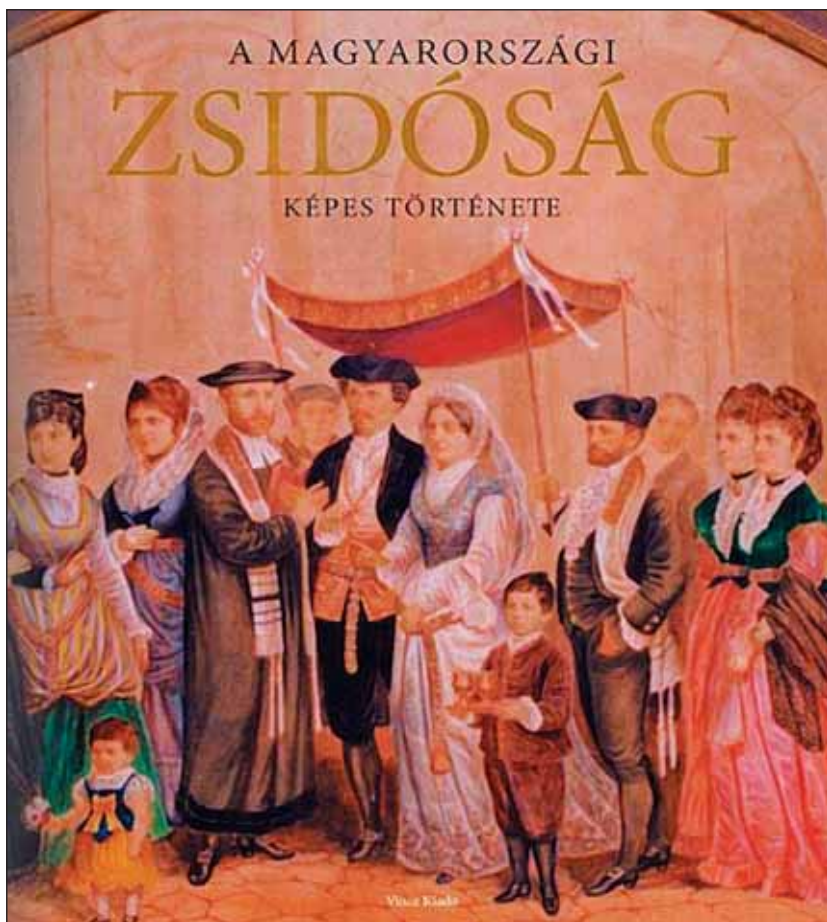
Budapest Bár Új klezmeralbum

A Budapest Bár klezmeralbumja 2014 májusában a győri Ót Templom Fesztiválon indult el, és egészen különleges fordulatot vett a tavalyi Zsidó Nyári Fesztiválon. Itt kezdődött ugyanis a Budapest Bár együttműködése a csodálatos *Bangó Margittal*. A sikeren és a nagyszerű zenei kalandon felbuzdulva elhatározta a zenekar, hogy megörökíti ezt a műsort egy albumon.

2015. május elejétől már kapható a Budapest Bár klezmeralbuma, amelyen a zenekar mellett *Bangó Margit* Kossuth-díjas énekesnő, *Fekete László*, a Dohány utcai zsinagóga főkántora és *Mező Misi*, a Magna Cum Laude frontembere, a Budapest Bár tagja is szerepel.

A magyar-izraeli kulturális kapcsolatok elmélyítése, valamint az izraeli magyarok és Magyarország közötti kapcsolatok megerősítése érdekében végzett tevékenysége elismeréseként Ader János köztársasági elnök a Magyar Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetésben részesítette Miron Eszter nyugalmazott levéltárost, a Történelmi Magyarországról Bevándoroltak Szövetségének jeruzsálemi elnökét.

A Magyarországi zsidóság képes története megnyerte a Szép magyar könyv művészeti kategóriája első díját és a köztársasági elnöki díjat is. A kiadvány szerzői: Jaisovszky Katalin, Tomsics Emőke és Toronyi Zsuzsanna. Szívből gratulálunk az alkotóknak!

...és ideje van a nevelésnek

Három férfi utazik autóval, balesetet szenvednek, mindhárman meghalnak. Mennek a mennyországba, ahol egy angyal fogadja őket.

– Mielőtt eldöntenénk, hova kerüljétek, mondjátok el, mit szeretnétek, mit mondjanak az emberek a temetésetek.

Az első válasz:

– Azt szeretném, ha az emberek azt mondanák, jó férj, jó apa, jó orvos volt.

A második:

– Én azt szeretném, ha azt mondanák, jó férj, jó apa, jó tanár volt.

A harmadik válasz:

– Én meg azt szeretném, ha azt mondanák: „Nézzétek! Megmózdult!”

*Meghalt az Isten
Nietzsche*

*Meghalt a Nietzsche
Isten*

Nekünk, orvosoknak, sok ellenségünk van ezen a világon... hát még a másikon...